

**Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка**

Кафедра педагогіки та психології

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 Психологія
освітньо-професійна програма – Психологія

Кременець, 2021

Боднар М.Б., Ярощук М.В., Мельник Ю.С. Програма атестаційного екзамену: [програма атестаційного екзамену для студентів спеціальності 053 Психологія] / М. Б. Боднар, М. В. Ярощук., Ю.С. Мельник. – Кременець, 2021 – 46 с.

Розробники програми:

Боднар М.Б. – доцент кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук, доцент Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Ярощук М.В. – старший викладач кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Мельник Ю.С. – старший викладач кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології.
Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

В. Терпелюк

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА.....	4
ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ.....	7
ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ ТА СИТУАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНИХ ЗАВДАНЬ	23
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	42
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	44

ПРЕАМБУЛА

Здійснення атестації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка регламентується Стандартом вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» та нормативно-правовими документами академії:

- Положенням про організацію освітнього процесу в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка (зі змінами);

- Положенням про порядок створення, організацію та роботу Екзаменаційної комісії у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка;

- Положенням про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-трансферній накопичувальній системі організації освітнього процесу в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка.

Атестація здобувачів вищої освіти освітньої програми Психологія проводиться у формі атестаційного екзамену, який здійснюється у формі особистої презентації студентом здобутих компетентностей, що дозволяють визначити рівень досягнення програмних результатів навчання, та публічного захисту кваліфікаційної роботи, яка дає змогу оцінити рівень засвоєння здобувачем теоретичних знань та ступінь практичної підготовки, здатність до самостійної реалізації основних видів і форм роботи психолога.

Атестація завершується видачею здобувачам вищої освіти документа встановленого зразка про присудження ступеня бакалавра з присвоєнням кваліфікації: Бакалавр з психології. Психолог.

Мета атестації здобувачів вищої освіти за ОПП Психологія – встановлення рівня сформованості професійних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 13. Здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати державною мовою у відповідних соціальних та культурних контекстах.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, розуміти походження психічних розладів і психологічних проблем.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту, в тому числі з питань психологічного благополуччя та охорони психічного здоров'я.

Програмні результати:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я, у тому числі і психічного (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

1. ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Встановлення рівня сформованості професійних компетентностей випускників ОПП Психологія здійснюється за такими базовими освітніми компонентами програми підготовки фахівців, які відображають основні види професійної діяльності психолога за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти: «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія розвитку з практикумом», «Основи психодіагностики», «Основи психологічного консультування», «Основи психологічної корекції з практикумом».

ОК «Загальна психологія»

Мета курсу навчальної дисципліни «Загальна психологія» – ознайомлення студентів із основними поняттями, положеннями, законами та актуальними проблемами загальної психології, а також формування умінь використовувати відповідну обізнаність як фундамент у подальшій практичній діяльності.

Завданнями вивчення ОК «Загальна психологія» є:

- аналіз базових категорій та понять сучасної психології в їх системному взаємозв'язку;
- розгляд основних форм вияву психічних явищ у їх цілісності;
- ознайомлення з класичними та сучасними концепціями особистості, її соціально-психологічної сфери, пізнавальних та емоційно-вольових процесів, індивідуально-типологічних особливостей;
- характеристика основних закономірностей, механізмів, законів функціонування різних сфер психічної активності особистості;
- розкриття значення психологічних знань у різних видах діяльності людини, в тому числі, професійної;
- озброєння загальною методологією, базовими методами та конкретними психологічними методиками вивчення особистості, її когнітивних, емоційно-вольових, індивідуально-особистісних особливостей;
- стимулювання самопізнання й самовиховання у контексті завдань формування професійно-важливих якостей психолога.

Вступ у психологію та історію психології

Тема 1. Предмет психології як науки.

Психологія у загальній системі соціальних наук. Об'єкт, предмет психології та її завдання. Загальне поняття про психіку. Структура психічних явищ: психічні процеси, стани, властивості. Взаємозв'язок психології з іншими галузями знання: гуманітарними, природничими, медичними та ін. Основні галузі психології: теоретичні, науково-прикладні та практична психологія. Основні принципи сучасної психології: відображення, детермінізму, активності, системності, єдності свідомості та діяльності й ін.

Тема 2. Методи сучасної психології.

Основні етапи наукового дослідження. Поняття про методологію, метод і методіку наукового дослідження. Основні вимоги до методів психології: валідності, надійності, точності. Класифікація методів психологічного дослідження. Організаційні методи: загальна характеристика. Основні емпіричні методи психологічного дослідження: спостереження та експеримент. Види спостереження, експерименту. Додаткові методи: опитування, тестування, аналіз процесу та продуктів діяльності, метод експертних оцінок. Кількісна та якісна обробка результатів дослідження: загальна характеристика.

Тема 3. Філогенез психіки та антропогенез.

Відображення та розвиток його форм у живій та неживій природі. Мозок і психіка. Стадії та рівні філогенезу психіки (за О. М. Леонт'євим і К. Е. Фабрі). Рефлекторна природа психічного відображення. Безумовні й умовні рефлекси. Характеристика базових форм психічної активності: інстинктивна, регульована навичками, інтелектуальна поведінка. Функціональні блоки мозку людини (за О. М. Лурією). Кора головного мозку та її основні зони. Поява й розвиток свідомості в антропогенезі. Свідоме, несвідоме, надсвідоме у психічній діяльності людини.

Тема 4. Основні етапи розвитку психології.

Характеристика передумов виникнення психології. Донауковий (філософський) етап становлення психології в період Античності, Середньовіччя, Нового Часу: загальна характеристика.

Науковий етап розвитку психології. Лабораторні експерименти В. Вундта та його учнів. Криза психологічної науки на рубежі XIX-XX ст., її причини та наслідки. Основні напрями психології: психодинамічний, біхевіористичний, гуманістичний, гештальтпсихологія, когнітивна психологія, трансперсональна психологія та ін. Становлення і розвиток української психологічної думки. Основні тенденції та напрями досліджень сучасної психології.

Когнітивні психічні процеси

Тема 5. Увага.

Поняття про увагу. Теорії уваги. Класифікації уваги та характеристика окремих її видів: за спрямованістю, за формою контролю. Властивості уваги: зосередженість, стійкість, переключуваність, розподіл, обсяг. Уважність як властивість, її формування. Фактори, які сприяють привертанню і підтриманню уваги.

Тема 6. Відчуття.

Поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів. Класифікації відчуттів та характеристика окремих їх видів: за модальністю, за місцем розташування рецепторів. Основні властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, локалізація подразника. Загальні закономірності відчуттів: пороги чутливості, адаптація, взаємодія, сенсibilізація, контраст, синестезія. Компенсаторні можливості відчуттів.

Тема 7. Сприймання.

Поняття про сприйняття. Фізіологічна основа сприймання. Класифікації сприйняття та характеристика окремих його видів: за модальністю, за основними формами існування матерії. Властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, вибірковість, апперцепція. Ілюзії сприймання та їх характеристика. Спостереження і спостережливості, формування спостережливості.

Тема 8. Пам'ять.

Поняття про пам'ять. Теорії пам'яті. Класифікації пам'яті та характеристика окремих її видів: за змістом, за тривалістю, за формою контролю. Процеси пам'яті: запам'ятовування, зберігання, відтворення, забування. Чинники успішного збереження та відтворення. Основні прийоми пригадування. Індивідуальні особливості пам'яті.

Тема 9. Мислення та мовлення.

Поняття про мислення. Теорії мислення. Основні операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, систематизація. Форми мислення: поняття, судження (міркування), умовивід (індукція, дедукція,

аналогія). Класифікації мислення та характеристика окремих його видів: за змістом, за мірою усвідомленості й розгорнутості. Індивідуальні особливості мислення.

Поняття про мову та мовлення. Основні теорії мови й мовлення. Семіотичний трикутник («знак – значення – смисл»). Види мовлення. Індивідуальні особливості мовлення. Взаємозв'язок мислення й мовлення.

Тема 10. Уява.

Поняття про уяву. Теорії уяви. Взаємозв'язок уяви з іншими когнітивними процесами. Класифікації уяви та характеристика окремих її видів: за змістом, за формою контролю. Мрія як особливий вид уяви. Способи створення образів уяви: аглютинація, аналогія, гіперболізація, літота, акцентування, схематизація, типізація. Індивідуальні особливості уяви. Уява, креативність і творчість. Методи стимулювання творчої уяви та креативності: брейнстормінг, синектика.

Особистість в діяльності та спілкуванні

Тема 11. Психологія особистості.

Поняття про особистість. Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність». Основні теорії особистості: психоаналітичні, біхевіористичні, гуманістичні, когнітивні, гештальттеорії. Структура і формування особистості в різних теоріях. Спрямованість особистості (потреби, мотиви, інтереси, цінності, ідеали, переконання). Мотиви та мотивація. Теорії мотивації. Самосвідомість: «Я-концепція», самооцінка та рівень домагань особистості, чинники їх формування.

Тема 12. Психологія діяльності.

Поняття про діяльність. Мета й мотиви діяльності. Концепції діяльності (С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв). Структура діяльності (рухи, дії, операції). Види дій: внутрішні та зовнішні. Інтеріоризація та екстеріоризація. Засоби діяльності: знання, уміння (елементарні уміння та уміння-майстерність), навички. Перенесення та інтерференція навичок. Звички. Основні різновиди діяльності (ігрова, учбова, праця).

Тема 13. Психологія спілкування.

Поняття про спілкування. Функції спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна. Основні ефекти соціальної перцепції. Різновиди спілкування. Засоби спілкування: вербальна й невербальна комунікація. Індивідуальні особливості спілкування.

Тема 14. Психологія соціальної групи.

Поняття про групи. Класифікація груп. Конформізм і нонконформізм. Лідерство та керівництво: основні ознаки та відмінності. Стили керівництва (лідерства). Міжособистісні стосунки у групах. Психологічна сумісність і конфлікт. Соціально-психологічний клімат групи. Методи дослідження взаємовідносин у групі: соціометрія та референтометрія.

Регулятивна сфера психіки особистості

Тема 15. Почуття та емоції.

Поняття про почуття та емоції. Теорії емоцій. Класифікації емоцій та почуттів і характеристика окремих їх видів. Форми переживання емоцій та почуттів: афект, настрої, пристрасть, стрес, фрустрація. Індивідуальні особливості емоційно-почуттєвої сфери особистості.

Тема 16. Воля.

Поняття про волю. Спонукальна та гальмівна функції волі. Фази складної вольової дії. Вольове зусилля. Локус контролю: екстернальний та інтернальний. Вольові якості особистості. Емоційно-вольова саморегуляція особистості: основні чинники та прийоми.

Індивідуально-психологічні особливості особистості

Тема 17. Темперамент.

Поняття про темперамент. Теорії темпераменту. Властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність, інтро- та екстравертність. Психологічна характеристика класичних типів темпераменту: холеричного, сангвінічного, флегматичного, меланхолічного. Позитивні та негативні сторони кожного типу темпераменту, їх врахування в діяльності людини.

Тема 18. Характер.

Поняття про характер. Теорії характеру. Акцентуації рис характеру (за А. Є. Лічко). Структура характеру та основні риси типового характеру. Чинники формування характеру особистості. Взаємодія характеру та темпераменту.

Тема 19. Здібності.

Поняття про здібності. Задатки як природні передумови розвитку й формування здібностей. Класифікації здібностей та характеристика окремих їх видів. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Здібності та інтелект особистості. Види інтелекту.

ОК «Соціальна психологія»

Мета навчального курсу полягає в ознайомленні студентів з основними проблемами соціальної психології, особливостями її категоріального апарату та функціями, з соціально-психологічною характеристикою феноменів спілкування, внутрішньогрупової та міжгрупової взаємодії; із закономірностями психосоціального розвитку та соціалізації індивіда, з основними детермінантами та механізмами соціальної поведінки особистості. У ході викладання дисципліни передбачається з'ясування теоретико-прикладних аспектів соціальної психології. Оволодіння знаннями з курсу забезпечує основи формування психологічної та професійної компетентності майбутнього педагога.

У змісті запропонованої програми розглянуто основні теоретичні проблеми та концепції соціальної психології, а також прикладні аспекти навчальної дисципліни. Розкрито підходи до розуміння предмету, завдань та функцій соціальної

психології. Висвітлено основні соціально-психологічні феномени, їх детермінанти, механізми, динаміку. Основна увага зосереджена на розкритті соціально-психологічних проблем особистості, міжособистісного спілкування, функціонування соціальних груп та міжгрупових відносин.

Предмет, завдання, методи соціальної психології

Тема 1. Соціальна психологія як галузь психологічної науки. Структура соціальної психології. Функції соціальної психології.

Тема 2. Основні етапи розвитку соціальної психології. Передумови виникнення і виокремлення соціальної психології в самостійну галузь наукового знання.

Тема 3. Соціально-психологічні концепції у становленні соціальної психології. Психологія народів (М. Лацарус, Г. Штейнталь, В. Вундт); психологія мас (Г. Тард, С. Сігеле, Г. Лебон), теорія інстинктів соціальної поведінки (В. Макдугалл).

Тема 4. Формування вітчизняної соціальної психології. Сучасний стан, тенденції і перспективи розвитку соціальної психології.

Тема 5. Методологія і методи соціальної психології. Методологічні проблеми в соціальній психології. Специфіка наукового дослідження в соціальній психології.

Тема 6. Методи соціально-психологічного дослідження. Основні методи (спостереження, експеримент, методи соціометрії і референтометрії); додаткові (опитування, метод вивчення документів, «контент-аналіз», метод групової оцінки особистості, метод «case study», тестування, методи активного впливу на особистість).

Соціальна психологія особистості та спілкування

Тема 7. **Проблеми особистості в соціальній психології.** Загальна характеристика соціально-психологічних аспектів феномену особистості. Соціалізація особистості та її соціально-психологічний зміст. Особливості сучасної соціалізації. Стадії розвитку особистості в процесі соціалізації: адаптація, індивідуалізація, інтеграція.

Тема 8. **Особистість у структурі групових відносин.** Основні механізми соціалізації: наслідування, ідентифікація, конформізм (нонконформізм, негативізм). Статус особистості, позиція, соціальні настановлення (атитюди).

Тема 9. **Загальна психологічна характеристика основних інститутів соціалізації.** Сім'я, заклад дошкільної освіти, заклад загальної середньої освіти, трудовий (професійний) колектив.

Тема 10. **Соціально-психологічна сутність феномену спілкування.** Функції спілкування. Види та рівні спілкування. Структура спілкування. Психологічні способи впливу в процесі спілкування: зараження, паніка, навіювання, наслідування, мода, чутки.

Тема 11. Комунікативна сторона спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Засоби спілкування. Вербальна комунікація (мова і мовлення).

Тема 12. Невербальна комунікація. Оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістична, просторо-часова системи знаків. Контакт «очі в очі», дотик. Бар'єри спілкування.

Тема 13. Інтерактивна та перцептивна сторони спілкування. Спілкування як взаємодія. Типологія міжособистісної взаємодії. Спілкування як сприймання людьми один одного. Механізми взаєморозуміння: ідентифікація, емпатія, рефлексія.

Соціальна психологія груп

Тема 14. Поняття соціальної спільноти і соціальної групи. Основні параметри та характеристики групи. Класифікація соціальних груп. Психологія малих соціальних груп. Основні підходи в дослідженні малої групи. Класифікація малих соціальних груп.

Тема 15. Психологічна характеристика великих соціальних груп. Найважливіші характеристики великих груп. Соціальні класи і прошарки, етнічні групи, гендерні і вікові групи. Соціальна психологія масових явищ. Психологічні особливості натовпу.

Тема 16. Соціально-психологічна характеристика етнічних груп. Типи етнічних спільнот. Статичні та динамічні характеристики етнічних груп.

Тема 17. Динамічні процеси у малій соціальній групі. Загальна характеристика динамічних процесів у малій соціальній групі. Групові норми і нормативна поведінка. Соціальні санкції. Нормативний вплив більшості: феномен конформізму. Нормативний вплив меншості. Групова згуртованість. Поняття згуртованості і міжособистісної сумісності. Групові конфлікти. Різновиди конфліктів. Процес прийняття групового рішення. Феномен «зрушення до ризику». Лідерство і керівництво в малих групах.

ОК «Психологія розвитку з практикумом»

Метою навчальної дисципліни «Психологія розвитку з практикумом» є забезпечити теоретичну та практичну підготовку психологів у галузі, яка слугуватиме важливою частиною їх майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з роботою з різними віковими групами населення.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія розвитку з практикумом» є:

- поглиблення усвідомлення значення системи психолого-педагогічних знань у діяльності фахівця;
- системний аналіз основних чинників, закономірностей, рушійних сил психічного розвитку людини упродовж різних етапів її онтогенезу;

- ознайомлення з провідними зарубіжними та вітчизняними психолого-педагогічними концепціями психічного розвитку;
- аналіз специфіки диференційованого психолого-педагогічного підходу до осіб різного віку;
- сприяння професійному самовизначенню та саморефлексії студентів відповідної спеціальності.

Вступ у психологію розвитку з практикумом

Тема 1. Предмет, завдання, основні поняття психології розвитку з практикумом

Предмет психології розвитку з практикумом, основні завдання та категорії психології розвитку з практикумом. Зв'язок психології розвитку з практикумом із іншими науками.

Принципи досліджень у психології розвитку з практикумом: принципи детермінізму, об'єктивності, єдності психіки і діяльності, принцип розвитку.

Класифікація методів психології розвитку з практикумом та специфіка їх застосування при вивченні вікових аспектів розвитку психіки. Організаційні методи у психології розвитку з практикумом (порівняльний, лонгітюдний, комплексний). Характеристика емпіричних методів психології розвитку з практикумом: спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, вивчення продуктів діяльності, експеримент, психодіагностичні методики.

Тема 2. Історія становлення психології розвитку з практикумом

Стисла історія становлення психології розвитку з практикумом. Передумови виникнення психології розвитку з практикумом як самостійної науки: джерела психології розвитку з практикумом в античній філософії. Природничі основи розвитку психології розвитку з практикумом. Внесок вітчизняних та зарубіжних науковців у розвиток психолого-педагогічних ідей.

Основні поняття психології розвитку з практикумом: розвиток, становлення, формування, вік, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, вікова криза, сензитивний період.

Тема 3. Фактори і закономірності психічного розвитку.

Проблема взаємовідношення біологічного, соціального та фактору самоактивності у становленні особистості. Аналіз основних концепцій психічного розвитку. Основні фактори психічного розвитку. Біологічні передумови психічного розвитку. Діяльність і спілкування як умови і засоби психічного розвитку. Проблема співвідношення навчання і розвитку. Поняття про рівень актуального та зону найближчого розвитку дитини. Сенситивні періоди в розвитку дитини

Тема 4. Періодизація вікового розвитку.

Поняття про вік. Принципи і критерії вікової періодизації. Соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності та психічні новоутворення як критерії вікової періодизації. Основні класифікації вікових періодів: особливості й недоліки. Вікова періодизація Д. Б. Ельконіна. Стадії соціалізації за А. В. Петровським. Психосексуальні стадії розвитку особистості за З. Фрейдом. Нормальна і аномальна лінії розвитку в періодизації Е. Еріксона. Порівняльні характеристики класифікації Бромля, Векслера, Бунака, Гінзбурга.

Психічний розвиток на різних вікових етапах формування особистості. Становлення особистості у шкільні роки

Тема 5. Психічний розвиток у пренатальному та немовлячому періоді.

Особливості виникнення та перших проявів психічної активності у пренатальний період розвитку людини. «Пренатальне виховання» як нове поняття психолого-педагогічної науки.

Анатомо-фізіологічні та психологічні особливості фази новонародженості. Криза новонародженості: причини та симптоми.

Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення та провідна діяльність немовлячого періоду. Спілкування і становлення емоційної сфери психіки немовлят. Немовлячий вік як сензитивний щодо встановлення базової довіри до світу.

Когнітивний розвиток немовляти: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті та перші прояви мислення.

Виникнення прямоходіння і криза «одного року»: причини та симптоми.

Тема 6. Психічний розвиток у ранньому дитячому віці.

Загальна психофізіологічна характеристика раннього дитячого віку.

Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення та провідна діяльність у ранньому дитячому віці. Перехід маніпулятивної діяльності немовлячого періоду через предметно-маніпулятивну у предметну діяльність раннього дитинства.

Когнітивний розвиток у ранньому дитячому віці: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, перші прояви уяви. Ранній дитячий вік як сензитивний щодо розвитку мовлення.

Особливості становлення регулятивної сфери психіки, спілкування та самосвідомості в ранньому дитячому віці.

Криза «трьох років»: причини та симптоми. Проблема «народження особистості»: основні критерії.

Тема 7. Психічний розвиток у дошкільному віці.

Загальна психофізіологічна характеристика дошкільного віку.

Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення та провідна діяльність у дошкільному віці. Формування та види гри у дитини-дошкільника. Особливості інших видів діяльності у дошкільному віці: образотворча діяльність, елементи учбової та трудової діяльності.

Когнітивний розвиток у дошкільному віці: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, уяви. Дошкільний вік як сензитивний щодо формування інтелектуальної допитливості дитини, а також для розвитку музичних та образотворчих здібностей.

Особливості становлення регулятивної сфери психіки, спілкування та самосвідомості у дошкільному віці.

Проблема психологічної готовності дитини до школи: мотиваційної, інтелектуальної, емоційної, вольової, комунікативної.

Тема 8. Когнітивний розвиток молодшого школяра.

Загальна характеристика психологічних змін, пов'язаних зі вступом дитини до школи. Проблема адаптації дитини до школи. Психологічні особливості першокласників-«шестирічок».

Основні психологічні новоутворення молодшого шкільного віку: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, саморефлексія. Психологічні засади педагогічного контролю над їх формуванням.

Когнітивний розвиток молодшого школяра: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, уяви. Психологічні особливості формування писемного мовлення у початкових класах школи.

Тема 9. Особистісний розвиток молодшого школяра.

Соціальна ситуація розвитку в молодшому шкільному віці. Народження соціального «Я» дитини та криза «семи років»: причини та симптоми. Спілкування та самосвідомість молодшого школяра. Постать «першої вчительки» у життєдіяльності дитини. Особливості взаємин із ровесниками у початковій школі. Зародження дружби.

Учбова діяльність як провідна в молодшому шкільному віці. Особливості інших видів діяльності молодшого школяра: ігрової, трудової, образотворчої.

Становлення регулятивної сфери психіки молодшого школяра: емоційно-почуттєвої сфери та вольової регуляції поведінки. Молодший шкільний вік як сензитивний щодо формування моральної свідомості та самосвідомості особистості.

Увага і самоконтроль у молодшому шкільному віці.

Тема 10. Когнітивний розвиток підлітка.

Загальна характеристика змін, пов'язаних із переходом дитини до підліткового віку. Статеве дозрівання як основний анатомо-фізіологічний чинник психічного розвитку у підлітковому віці.

Основні психологічні новоутворення підліткового періоду: почуття дорослості та Я-концепція. Форми переживання почуття дорослості підлітками.

Когнітивний розвиток підлітка: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, уяви. Підлітковий період як сензитивний щодо формування абстрактно-логічного, теоретичного мислення людини.

Тема 11. Особистісний розвиток підлітка.

Криза «підліткового віку»: особливості її переживання та чинники пом'якшення.

Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у підлітковому віці. Специфіка міжособистісного спілкування підлітків. Проблема взаємовідносин статей у підлітковому віці.

Становлення регулятивної сфери психіки підлітків. Підлітковий вік як сензитивний щодо розвитку вольових властивостей особистості та її здатності до самоствердження.

Афект «неадекватності» у підлітковому віці: чинники та способи згладжування. Психолого-педагогічні засади профілактики та подолання асоціальних форм самоствердження у підлітків.

Тема 12. Психічний розвиток в юнацькому віці.

Загальна характеристика провідних напрямків і завдань психологічного розвитку в юнацькому віці.

Основні психологічні новоутворення, соціальна ситуація розвитку і провідна діяльність в юнацькому віці. Психологічні аспекти професійного самовизначення старшокласників.

Когнітивний розвиток старшокласника: основні лінії.

Становлення регулятивної сфери психіки, спілкування та самосвідомості в юнацькому віці. Криза «сімнадцяти років» (юнацького віку): чинники та симптоми. Юнацький вік як сензитивний щодо становлення здібностей до самопізнання та формування почуття відповідальності.

Студентський вік: критерії виділення та основні психологічні особливості.

Становлення особистості у різні періоди дорослості

Тема 13. Психологічні особливості ранньої дорослості.

Загальна характеристика періоду ранньої дорослості. Ранній дорослий вік як «пік» фізичних і психічних здібностей людини.

Когнітивний розвиток у період ранньої дорослості: основні лінії.

Соціальна поведінка, спілкування та самосвідомість у ранньому дорослому віці. Психологічні аспекти проблеми створення сім'ї.

Становлення регулятивної сфери психіки в період ранньої дорослості.

Психологічна зрілість: зміст і структура. Криза «тридцяти років» («криза Христа»).

Тема 14. Психологічні особливості середньої дорослості.

Загальна характеристика періоду середньої дорослості. Перші ознаки старіння: психологічні аспекти проблеми.

Когнітивний розвиток у період середньої дорослості: основні лінії.

Соціальна поведінка, спілкування та самосвідомість людини середнього дорослого віку.

Особливості регулятивної сфери психіки в період середньої дорослості. Криза «середини життя»: чинники та симптоми.

Тема 15. Психологічні особливості пізньої дорослості (старості).

Загальна характеристика періоду пізньої дорослості. Проблема «активної старості»: психологічні аспекти.

Когнітивний розвиток у період пізньої дорослості: основні лінії.

Соціальна поведінка, спілкування та самосвідомість людини пізнього дорослого віку.

Особливості регулятивної сфери психіки в період пізньої дорослості. Криза «реінтеграції».

Психологічні аспекти помирання людини.

ОК «Основи психодіагностики»

Мета викладання курсу навчальної дисципліни «Основи психодіагностики» - забезпечення майбутніх психологів основами психологічних знань із психодіагностичної роботи, озброєння навичками й уміннями застосовувати на практиці психодіагностичний інструментарій, використовуючи загальні теоретико-методологічні принципи психодіагностики, зокрема, знання про структуру інтелекту та особистості.

Загальні засади та психометричні основи психодіагностики

Тема 1. Предмет і завдання психодіагностики. Психодіагностика як наука, її мета і завдання. Поняття психологічного діагнозу та його типи. Професійні та любительські тести в психодіагностиці. Класифікація основних методів психологічної діагностики. Історія психодіагностичних вчень. Донауковий період розвитку психодіагностики (психологія конституційних відмінностей, фізіогноміка, френологія, дерматогліфіка, графологія, психофізіологічна типологія).

Тема 2. Розвиток наукової психодіагностики. Характеристика теорії тестології. Визначення тесту та його класифікацій. Основні принципи психологічного тестування. Різновиди тестів. Правила тестування. Вимоги психодіагностики до роботи діагноста. Поняття опитувальників та анкет в психодіагностиці. Види опитувальників за способами формулювання питань і форм відповідей. Класифікація опитувальників за метою застосування. Проективні техніки в діагностиці. Поняття про напівпроективні методики.

Основні підходи у психодіагностиці

Тема 3. Сутність інтелекту, підходи до його вивчення і моделі структури. Поняття інтелекту в психології. Основні підходи до вивчення інтелекту. Моделі структури інтелекту. Модель Ч.Е.Спірмена. Модель Л.Л.Терстоуна. Модель Дж.П.Гілфорда. Модель Р.Б.Кеттела. Інші ієрархічні моделі інтелекту. Характеристика тестів діагностування інтелекту. Тести для діагностування соціального інтелекту. Тести для діагностування емоційного інтелекту. Тести для психодіагностування креативності.

Тема 4. Загальні підходи до діагностування особистості. Особистість як об'єкт психодіагностичного обстеження. Теорія рис особистостей і якостей особистості. Особистісні риси як психодіагностична категорія. Трактування диспозицій Г.Олпортом. Психодіагностика особистості у контексті теорій рис особистості. Теорія рис особистості Р.Б.Кеттела. Внесок Г.Ю.Айзенка у розвиток психодіагностики особистості. Тест ММРІ як діагностичний інструмент вивчення особистості. Модель "Великої п'ятірки". Дослідження індивідуальних випадків. Проективна діагностика як метод вивчення внутрішнього світу особистості. Сутність проєкції у психології та психодіагностиці. Поняття „проєкція”. Обмеження рівня та структури розумового розвитку дитини, використання вербальних і графічних проєктивних методик. Вимоги до професійних і особистісних якостей психодіагноста під час застосування проєктивних методик.

Вікові особливості психодіагностування

Тема 5. Особливості психодіагностування дітей дошкільного віку. Особливості психодіагностики дітей раннього віку. Психодіагностика дітей молодшого і середнього дошкільного віку. Психодіагностика дітей старшого дошкільного віку. Необхідність адаптації методів психодіагностики до дітей різного віку. Особливості використання опитувальних методик для дітей дошкільного віку.

Тема 6. Психодіагностування готовності дітей до школи. Особистісна, інтелектуальна та соціально-психологічна готовність до шкільного навчання. Тест

шкільної зрілості. Комплекс методик для діагностики готовності до навчання в школі. Методика визначення відношення та мотиваційної готовності дитини до навчання в школі. Орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна-Йерасека.

Тема 7. Особливості психодіагностування дітей молодшого шкільного віку. Роль експериментальних та ігрових ситуацій у психодіагностиці молодших школярів. Обмеження в застосуванні тестів для дорослих з метою діагностики молодших школярів. Загальна характеристика комплексу психодіагностичних методик для молодших школярів. Психодіагностика можливостей дітей молодшого шкільного віку у сфері особистості й міжособистісних стосунків. Методи діагностики пізнавальних процесів. Методики оцінки рівня мовленнєвого розвитку молодшого школяра. Підготовка висновку про рівень психологічного розвитку. Анкета для батьків, вихователів і вчителів для оцінки особистісних якостей молодшого школяра.

Тема 8. Особливості психодіагностування підлітків і старшокласників. Загальна психологічна картина розвитку особистості в підлітковому та ранньому юнацькому віці. Психодіагностування інтелекту та рівня розвитку пізнавальних психічних процесів у середніх і старших класах ЗНЗ. Методики діагностики інтересів і здібностей школярів. Психодіагностування особистості та сфери міжособистісних стосунків підлітків та юнаків. Методики на вивчення батьківського ставлення до дитини та його впливу на особистісний розвиток школяра.

Психокорекція у процесі психодіагностики

Тема 9. Загальна характеристика психологічної корекції як форми психологічної допомоги. Поняття «психологічна корекція»: історія розвитку поглядів у психології та сучасні вектори. Основні відмінності психокорекції від інших форм психологічної допомоги. Психокорекція як один із видів діяльності психологічної служби в закладах освіти. Психокорекційна ситуація і мета психологічної корекції. Завдання, засоби, методи та форми психокорекції: загальна характеристика. Основні принципи психокорекційної допомоги особистості. Етапи психокорекційної роботи.

ОК «Основи психологічного консультування»

Мета курсу: розкрити особливості психологічного консультування як одного із напрямків прикладної психологічної діяльності. Сформувані у студентів уявлення про основні теоретичні засади консультування. Розвинути навички застосування базових технік консультування.

Загальна характеристика психологічного консультування .

Тема 1. Поняття та принципи психологічного консультування. Основна характеристика психологічного консультування.

Місце психологічного консультування в системі професій, орієнтованих на допомогу. Види психологічного консультування. Цілі і завдання психологічного консультування. Психологічне консультування та психотерапія. Принципи роботи психолога-консультанта. Основні підходи до психологічного консультування.

Гуманістична психологія. Біхевіористичний підхід. Психодинамічний підхід. Екзистенційна психологія. Загальні вимоги до особистості консультанта. Спеціальні вимоги до консультанта. Професійна підготовка консультанта. Теоретична підготовка.

Тема 2. Організація психологічного консультування. Організація процесу консультування.

Умови проведення психологічного консультування. Кабінет консультанта. Рамки консультації. Час і місце консультації. Фіксація роботи консультанта. Взаємодія консультанта із суміжними службами. Переадресація клієнта. Відповідальність психолога-консультанта. Особистість консультанта. Загальні вимоги до особистості консультанта. Спеціальні вимоги до консультанта. Професійна підготовка консультанта. Теоретична підготовка. Власний досвід консультанта. Практичні навички застосування консультативних прийомів та технік. Комунікативні навички. Креативність. Свобода та відповідальність консультанта. Загальна та спеціальна підготовка консультанта. Уміння та навички консультанта. Зовнішність консультанта. Мова консультанта. Супервізії та інтервізії.

Тема 3. Методи психологічного консультування. Первинне тестування. Підходи до тестових методик.

Обмеження в застосуванні тестів. Анкетні методи роботи психолога. Види анкет. Інтерв'ю. Бесіда. Моделі проведення бесіди. Інтерпретація усного матеріалу. Групове консультування. Роль третьої сторони. Робота з щоденниками, записами. Основні методи психологічних підходів. Ігрові методи.

Процес консультування.

Тема 4. Етапи консультування. Загальна структура консультування.

Перший етап. Первинний контакт. Формування спільного психологічного простору. Рапорт. Формування. Підтримання та відновлення. Фактори, що перешкоджають утворенню робочого контакту. Організація єдиного поля комунікації. Емпатія. Вербальний та невербальний рівні комунікації. Вплив інших сторін на формування та утримання контакту. Система та її вплив на процес консультування. Інтервенція. Опрацювання і вплив деструктивних складових контакту. Взаємовплив сторін. Зустріч. Первинне інтерв'ю. Збір інформації. Формулювання запиту. Формальний запит, реальний запит. Другий етап. Сповідь клієнта. Робота з матеріалом. Підходи до інтерпретацій. Пропрацювання проблеми. Заклучний етап. Рекомендації і заключна рефлексія. Оцінка результатів. Фактори результативності.

Тема 5. Техніки консультування. Поняття про техніку та технічні прийоми психологічного консультування.

Зв'язок техніки психологічного консультування з його етапами і процедурами. Універсальна та спеціальна техніка психологічного консультування. Зняття напруги. Діагностичні техніки. Тестування. Активне слухання. Інтерпретації. Поради та рекомендації. Інсайт. Техніки заключного етапу. Типові технічні помилки в ході проведення консультації. Неточні висновки консультанта. Неточні рекомендації. Неправильні дії консультанта. Попередження та усунення помилок. Робота із психосоматикою.

Тема 6. Робота із консультативним матеріалом. Опір як адаптивна реакція клієнта у консультативній ситуації.

Причини виникнення і способи подолання опору. Продукти перенесення і контрперенесення як матеріали для консультативної роботи. Проекція та інтроекція. Ведення консультації. Захисти клієнта. Заперечення. Регресія. Раціоналізація. Інтелектуалізація. Зміщення. Робота із захистами. Типлові помилки і шляхи їх подолання. Розширення особистісного адаптивного поля клієнта.

Види психологічного консультування.

Тема 7. Психолого-педагогічне консультування. Консультування з питань готовності до навчання.

Проблеми шкільної неспішності. Діагностичний компонент. Розвиток основних психічних процесів – фактори формування і прояву. Здібності дитини. Емоційний розвиток і саморегуляція. Особистісні особливості розвитку школяра. Самооцінка. Консультування з проблем мотиваційної сфери учнів. Міжособистісна комунікація. Соціальна адаптація, соціальна активність. Взаємодія із дорослими та однолітками. Неформальні молодіжні групи. Надання консультативної допомоги вчителям. Аналіз ситуацій «учитель-учні», «учитель-учень», «учитель-адміністрація», «учительбатьки». Особливості надання інформації про учнів. Особистісні проблеми учителів. Професійне вигорання - профілактика та подолання. Консультування батьків.

Тема 8. Консультування з питань особистісного розвитку. Кризові періоди життя людини.

Травматичні ситуації. Допомога в подоланні посттравматичних проявів. Екзистенційна проблематика. Зміна життєвого шляху. Особистісне зростання. Самооцінка та самовизначення, мотиваційні проблеми. Система цінностей особистості. Проблема вибору. Втрати і шляхи їх переживання. Стреси, пов'язані зі змінами. Впевненість і активність особистості. Відсутність визначеної мети. Боротьба мотивів. Можливі прояви внутрішнього конфлікту. Комплекси та їх подолання.

Тема 9. Консультування з питань міжособистісної взаємодії. Гармонізація міжособистісної взаємодії.

Фактори неприйняття. Шляхи узгодження позицій. Когнітивний дисонанс. Корекція комунікативної сфери. Асертивна поведінка. Особистісні конфлікти та їх вплив на стосунки. Групова консультативна робота. Системний підхід у консультуванні. Соціалізація особистості. Соціофобія. Соціальна нечутливість. Соціальна вразливість. Соціальна дезадаптація. Сімейне консультування. Діагностичні методи, які застосовуються в сімейному консультуванні. Принципи і правила сімейного консультування. Вибір партнера. Налагодження стосунків. Мотивація до участі в сімейних ритуалах. Стосунки у кризові періоди існування сім'ї. Стосунки із батьками. Сепарація. Повторний шлюб. Діти і нові партнери. Діти з різних шлюбів.

Прикладні аспекти психологічного консультування.

Тема 10. Психодинамічна модель психологічного консультування.

Методологічні інновації психоаналізу. Погляди психоаналітиків на генезис неврозу (З.Фрейд, К.Юнг, А.Адлер). Механізми консультативної роботи. Психоаналіз як динамічний психологічний підхід. Основні правила створення аналітичної ситуації у консультуванні. Характер стосунків „психоаналітик-клієнт”. Еволюція понять і концепцій психодинамічної терапії. Інфантильний досвід – як основне джерело неврозу. Причини виникнення неврозу з позиції енергетичного, топографічного, структурного і динамічного підходів (класичний психоаналіз З.Фрейда). Погляди З.Фрейда на збереження неврозу. Опис генезису неврозу в аналітичній психології К.Юнга. Характеристика чинників, що визначають генезис неврозу, в індивідуальній психології А.Адлера: почуття власної неповноцінності.

Тема 11. Когнітивно-біхевіористичний підхід до консультування.

Біхевіористичне консультування. Когнітивне консультування. Раціонально-емоційне поведінкове консультування (РЕПК). Мета біхевіористичного консультування. Особливості консультативного контакту. Організація консультативного процесу. Поведінкова оцінка, або функціональний аналіз проблемних сфер клієнта (СРН-аналіз). Процедури релаксації: м'язова, вербальна, диференційована, умовна, ментальна. Методи біхевіористичного консультування: систематична десенсибілізація, позитивне підкріплення, покарання, “наводнення” тощо. Когнітивні моделі депресії, тривожних розладів, порушення подружніх стосунків, розладів особистості. Мета і завдання консультування. Характер стосунків „консультант-клієнт” у когнітивному консультуванні.

Тема 12. Екзистенційно-гуманістичний підхід до консультування.

Клієнтцентроване консультування. Екзистенційне консультування І.Ялома і Р.Мея. Зміст і методи логотерапії В.Франкла. Теоретичні основи гештальт-консультування. Зміст метафор “гештальт”, “фігура і фон”. Границя контакту як екзистенційна зустріч двох людей. Терапевтичний діалог “тут і тепер”.

Мета гештальт-консультування. Зміст процесу консультування. Технічні прийоми укладання контракту. Техніки діалогу і проєктивні техніки. Техніки групової роботи. Правила роботи в гештальт-групах. Індивідуальні психотерапевтичні техніки (усвідомлення, “човник”, “порожнє крісло”). Особливості консультативної роботи зі сновидіннями. Мета клієнт-центрованого консультування. Клієнт у процесі: відкритість суб'єктивному досвіду переживань. Завдання консультанта. Умови активізації особистісного росту клієнта і реінтеграції. Основні аспекти взаємодії “консультант-клієнт”.

Тема 13. Трансактний аналіз (ТА).

Зміст, мета і завдання ТА. Прикладні аспекти ТА. Сучасні техніки ТА. Основні теоретичні конструкти. Визначення терапевтичної мети у трансактному аналізі. Зміст поняття “автономність”. Характерні особливості автономних людей: усвідомленість, спонтанність, інтимність. Сформованість інтегрованого Дорослого. Загальна характеристика основних підходів, що застосовуються в практиці трансактного аналізу: структурний аналіз егостанів, трансактний аналіз, аналіз гри і аналіз сценарію (Е.Берн). Особливості консультативного контакту. Завдання консультанта.

ОК «Основи психологічної корекції з практикумом»

Мета вивчення дисципліни полягає в набутті професійної компетентності у сфері психокорекційної роботи; студенти повинні засвоїти основні теоретичні засади психологічної корекції; ознайомитися з основними теоретичними підходами до психотерапії розладів психічних процесів; засвоїти принципи патопсихологічної корекції; набути навичок проведення психотерапевтичної зустрічі.

Психокорекція як область психологічного знання.

Тема 1. Психокорекція як сфера діяльності практичного психолога.

Види психологічної корекції. Психокорекційна ситуація. Головні принципи, мета та завдання психокорекційної роботи. Основні компоненти професійної готовності до колекційного впливу. Принципи складання психокорекційних програм. Психологічна допомога – психокорекція – психотерапія особливості використання різної термінології в залежності від запроса, процесу та рамок взаємовідносин психолог-клієнт. Основні види психокорекційних програм. Вимоги до складання психокорекційних програм. Фактори ефективності психокорекційних міроприємств. Очікування від психокорекції. Особливості оцінки ефективності психокорекції. Можливості та обмеження психокорекційного впливу.

Тема 2. Особливості організації та проведення психологічної корекції.

Форми корекційного впливу. Врахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми психокорекційного впливу. Основні етапи психокорекції. Особливості проведення психологічного обстеження. Методи отримання психологічної інформації. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу.

Тема 3. Психокорекція в межах провідних теоретичних напрямків.

Психокорекційні міроприємства в межах психодинамічного напрямку. Аналітична індивідуальна психокорекція А.Адлера. Клієнт-центрований підхід К.Роджерса. Логотерапія та принципи психокорекційного впливу. Психокорекційний вплив в межах екзистенційного напрямку. Психокорекція в межах поведінського напрямку. Психокорекція в межах когнітивноаналітичного напрямку. Психокорекційний вплив в межах РЕТ А.Еліса та реальнісної терапії У.Глассера. Психокорекційні міроприємства в ТА Е.Берна. Психокорекційні міроприємства в гештальт-терапевтичному напрямку.

Стратегії та методи психокорекції.

Тема 4. Методи практичної психокорекції. Артотерапія.

Види артотерапії: музикотерпія, бібліотерпія, танцювальна терапія, проєктивний малюнок, складання історій, казкотерапія. Психогімнастика. Етапи проведення. Методи поведінської психокорекції : метод систематичної десенсибілізації та сенсибілізації, імерсійні методи, методи, засновані на принципі біологічного зворотнього зв'язку, «жетонний» метод, метод Моріта, холдінг – метод, імаго-метод. Психодрама. Метод, форми та види : психодрама, центрована на протагоністі; психодрама, центрована на темі; психодрама, центрована на групі; психодрама, спрямована на групу.

Тема 5. Індивідуальна психокорекція.

Показання до індивідуальної психокорекції. Провідні методи індивідуальної психокорекції. Основні стадії індивідуальної психокорекції. Особливості індивідуальної психокорекційної роботи. Перша зустріч психолога та клієнта. Формування задач психокорекції, визначення рамок процесу психокорекції та його завершення. Сетінг між психологом та клієнтом – як важлива складова їх відносин. Варіанти договорів між психологом та клієнтом. Етичні кодекси різних країн, що регламентують відносини під час психокорекції.

Тема 6. Групова психокорекція.

Специфіка групової психокорекції. Особливості формування груп. Групова динаміка: задачі та норми групи, структура групи, згуртованість групи, групова напруга, фази розвитку групи. Керівництво психокорекційною групою. Основні задачі групового психолога. Супервізування. Ко-тренери. Типові помилки та вимоги до керівника групи. Тренінгові групи. Групи зустрічей. Гештальтгрупи. Групи вмінь. Тілесно-орієнтовані групи. Сімейна психокорекція.

Тема 7. Метод активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи.

Взаємозв'язок психодинамічної теорії АСПН з іншими теоріями. Гештальт-модель психокорекційної групи. Модель групи, центрованої на клієнті. Характерні особливості психокорекційного процесу в групі АСПН. Закономірності динаміки індивідуально-особистісних і групових змін у процесі АСПН. Результативність психокорекційного процесу у групі АСПН.

Особливості психокорекції в роботі з дорослими та дітьми.

Тема 8. Психокорекція в роботі з дітьми.

Ігрова діяльність в психічному розвитку дитини. Різні рівні гри. Ігрова терпія. Стадії розвитку, напрямки ігрової психотерапії. Основні принципи роботи з дітьми в різних напрямках. Ігрова кімната – вимоги до підбору матеріалів та іграшок. Особливі риси психолога-іготерапевта. Параметри взаємовідносин дитина – психолог. Казкотерапія. Використання проєктивного малюнка в психокорекції. Робота з батьками – важлива складова психокорекційного впливу на дітей. Параметри взаємовідносин психолог-батькі. Принципи сімейного консультування. Психокорекційна робота з підлітками.

Тема 9. Особливості підбору методів корекції з дорослими.

Комплексне використання методів для саморозкриття особистості. Тренінг особистісного зростання «Розвиток впевненості у собі». Психосоматичні розлади чоловіків та жінок. Особливості психокорекції психосоматичних розладів. Методика корекції дитячо-батьківських відносин.

Тренінг як сукупність психокорекційних методів.

Тема 10. Методичні засоби психологічного тренінгу, як форми психокорекційного впливу.

Загальна характеристика психологічного тренінгу. Процесуальноорганізаційні аспекти групового тренінгу. Методика психокорекційної роботи з різними видами

подій. Використання методів невербальної активності. Особливості застосування притч, метафор, історій у груповій роботі.

Тема 11. Сугестивні методи психокорекції.

Особливості проведення медитативних технік. Види медитацій. Вплив медитаційних технік на створення фізичних передумов для динамічного поліпшення показників здоров'я, вивільнення нових духовних сил для ясної постановки цілей і реалізації стратегії успіху.

Тема 12. Майндфулнес-орієнтована терапія.

Специфіка майндфулнес-орієнтованої терапії. Особливості майндфулнес-підходу. Усвідомлення, як одна з основних цілей буддистських медитативних практик. Техніка «стишення думок». Філософсько-релігійний аспект майндфулнес терапії, вміння проживати мить «тут і зараз».

3. ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

ОК «Загальна психологія»

1. Предмет психології як науки та її завдання. Основні принципи сучасної психології.
2. Загальне поняття про психіку. Структура психічних явищ: психічні процеси, стани, властивості.
3. Основні галузі психології. Значення психологічних знань у педагогічній діяльності.
4. Основні вимоги до методів психології. Етапи психологічного дослідження.
5. Основні емпіричні методи психологічного дослідження: спостереження та експеримент.
6. Допоміжні методи психологічного дослідження: опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), тестування, аналіз процесу та продуктів діяльності.
7. Розвиток психіки у філогенезі (стадії та рівні розвитку). Інстинктивна, регульована навичками, інтелектуальна поведінка.
8. Мозок і психіка. Рефлекторна природа психічного відображення. Функціональні блоки мозку за О.М.Лурією.
9. Поява та розвиток свідомості, її структура. Свідоме та несвідоме у психічній діяльності людини.
10. Характеристика передумов виникнення психології. Донауковий етап: його загальна характеристика.
11. Передумови виокремлення психології у самостійну наукову галузь. Криза психологічної науки на рубежі XIX-XX ст., її причини та наслідки.
12. Основні напрямки психології як науки (перша пол. XX ст.): психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія.
13. Основні напрямки психології як науки (друга пол. XX ст.): гуманістична психологія і когнітивний напрямок.
14. Становлення і розвиток вітчизняної психологічної думки (Україна, країни СНД): загальна характеристика.
15. Діяльність. Теорія діяльності. Структура діяльності (рухи, дії, операції). Мета й мотиви діяльності.

16. Засоби діяльності: знання, навички, уміння (елементарні уміння та уміння-майстерність). Перенесення та інтерференція навичок.
17. Основні різновиди діяльності (ігрова, учбова, праця).
18. Співвідношення понять „людина”, „особистість”, „індивід”, „індивідуальність”.
19. Структура особистості у різних психологічних теоріях (психоаналізі, теорії особистісних рис, вітчизняних концепціях).
20. Спрямованість особистості (потреби, мотиви, інтереси, цінності, ідеали, переконання). Самосвідомість: „Я-концепція”, самооцінка та рівень домагань.
21. Спілкування та його комунікативна функція.
22. Спілкування та його перцептивна функція.
23. Спілкування та його інтерактивна функція.
24. Класифікації спілкування. Вербальне та невербальне спілкування.
25. Соціальні групи та їх класифікації.
26. Особистість у групі: конформізм і нонконформізм; лідерство та керівництво (основні ознаки й відмінності). Стилi керівництва.
27. Міжособистісні стосунки у групах. Психологічна сумісність і конфлікт. Соціально-психологічний клімат групи.
28. Методи дослідження взаємовідносин у групі: соціометрія та референтометрія.
29. Увага. Теорії уваги.
30. Класифікації уваги та характеристика окремих її видів.
31. Властивості уваги: зосередженість, стійкість, переключення, розподіл, обсяг. Уважність і причини неуважності.
32. Відчуття. Фізіологічна основа відчуттів. Класифікації відчуттів і характеристика окремих їх видів.
33. Основні властивості відчуттів. Загальні закономірності відчуттів: пороги чутливості, адаптація, взаємодія, сенсibiliзація, контраст, синестезія.
34. Сприйняття. Фізіологічна основа сприйняття. Класифікації сприйнятів і характеристика окремих їх видів.
35. Властивості сприйнятів: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, вибірковість, апперцепція. Ілюзії сприймання.
36. Пам'ять. Теорії пам'яті.
37. Класифікації пам'яті та характеристика окремих її видів.
38. Процеси пам'яті: запам'ятовування, зберігання, відтворення, забування.
39. Чинники успішного запам'ятовування, збереження і відтворення. Явище ремінісценції. Індивідуальні особливості пам'яті.
40. Мислення. Теорії мислення.
41. Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, систематизація.
42. Форми мислення: поняття, судження, умовивід (індукція, дедукція, аналогія).
43. Класифікації мислення та характеристика окремих його видів. Індивідуальні особливості мислення.
44. Уява. Теорії уяви.

45. Способи створення образів уяви: аглютинація, аналогія, гіперболізація, літота, акцентування, схематизація і типізація.
46. Класифікації уяви та характеристика окремих її видів. Індивідуальні особливості уяви.
47. Емоції. Теорії емоцій.
48. Форми переживання емоцій та почуттів: афект, стрес, настрій, пристрасть, фрустрація.
49. Класифікації емоцій і почуттів, характеристика окремих їх видів. Індивідуальні особливості емоційної сфери людини.
50. Воля. Спонукальна та гальмівна функції волі.
51. Фази складної вольової дії. Вольове зусилля. Локус контролю: екстернальний та інтернальний.
52. Вольові якості особистості. Безвілля: його причини й подолання.
53. Темперамент. Теорії темпераменту.
54. Психологічна характеристика типів темпераменту: холеричного, сангвінічного, флегматичного, меланхолічного.
55. Характер. Теорії характеру.
56. Акцентуації рис характеру (за К.Леонгардом).
57. Структура характеру та основні риси типового характеру. Формування характеру.
58. Здібності. Задатки як природні передумови здібностей.
59. Класифікації здібностей та характеристика окремих їх видів.
60. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Інтелект.

ОК «Соціальна психологія»

1. Предмет соціальної психології як науки. Особливості вітчизняної соціальної психології. Подвійний статус соціальної психології. Основні підходи щодо предмету соціальної психології.
2. Зв'язок соціальної психології з соціологією та загальною психологією.
3. Передумови виникнення соціальної психології. Соціально-психологічні явища в первісному суспільстві. Розвиток соціальної психології на межі різних наук. Роль психології і соціології як „материнських” дисциплін соціальної психології.
4. Перші соціально-психологічні теорії: психологія народів (М. Лацарус, Г.Штейнталь, В. Вундт, О.Потебня); психологія мас (Г.Тард, С.Сегеле, Г.Лебон); теорія інстинктів (В.Макдугалл).
5. Історія вітчизняної соціальної психології як науки. I етап – 20-і рр. ХХ ст.; II етап – 50-60-і рр. ХХ ст.; III етап – із 70-их рр. ХХ ст.
6. Методологічні проблеми в соціальній психології. Зміст поняття „методологія”. Метод, методика, процедура, техніка дослідження. Рис наукового дослідження.
7. Якість соціально-психологічної інформації. Репрезентативність, надійність, співвідношення об'єктивного і суб'єктивного. Залежні та незалежні змінні. Вибірка. Програма вивчення об'єкта.
8. Специфіка наукового дослідження в соціальній психології. Проблема емпіричних даних. Кореляційні та експериментальні види досліджень. Формування

гіпотези. Можливість перевірки гіпотези, побудова обґрунтованих передбачень. Дослідження „окремого випадку” (case study).

9. Загальна характеристика методів соціальної психології. Методи дослідження та методи впливу. Методи збору та обробки інформації. Спостереження. Риси та види спостереження. Особливості використання спостереження у соціальній психології. Одиниці спостереження.

10. Вивчення документів як метод соціальної психології. „Контент-аналіз” („аналіз змісту”) як різновид вивчення документів. Види документів: за способом фіксації; за мірою персоніфікації; залежно від статусу джерела інформації.

11. Опитування як самозвіт піддослідних. Анкета та інтерв'ю як різновиди опитування. Стандартизоване та нестандартизоване інтерв'ю.

12. Характеристика експерименту як методу соціальної психології. Особливості експерименту. Етапи експерименту. Природний та лабораторний експеримент. Тестування як специфічний метод соціально-психологічного дослідження.

13. Поняття „особистості” в соціальній психології. Співвідношення понять „індивід”, „суб'єкт”, „особистість”, „індивідуальність”.

14. Проблема соціалізації в соціальній психології. Соціалізація як процес засвоєння соціального досвіду та активного його відтворення. Цілеспрямований та стихійний характер соціалізації. Філогенетичний та онтогенетичний аспект соціалізації. Характеристика етапів первинної та вторинної соціалізації.

15. Особливості сучасної соціалізації. Збільшення періоду дитинства як первинного етапу соціалізації. Історичний аспект процесу соціалізації. Явище ресоціалізації. Роль освіти та оволодіння професією у сучасній соціалізації. Потреба розвитку креативності.

16. Стадії розвитку особистості в процесі соціалізації. Характеристика адаптації як стадії соціалізації. Феральні люди. Соціалізація і сензитивні періоди.

17. Індивідуалізація як стадія соціалізації. Основні протиріччя індивідуалізації. Інтеграція як гармонізація суб'єктно-об'єктних відносин особистості з соціумом.

18. Основні механізми соціалізації. Наслідування як прагнення людини до відтворення прийнятої поведінки інших людей.

19. Ідентифікація як механізм соціалізації. Характеристика статево-рольової ідентифікації. Поняття маскулінності та фемінності. Гендерні відмінності, їх особливості в сучасних умовах. Поняття андрогінної особистості.

20. Інститути соціалізації. Сім'я як інститут соціалізації. Склад сім'ї, її згуртованість, способи розв'язання конфліктів. Функції сім'ї.

21. Роль дошкільних закладів в процесі соціалізації. Школа та професійна група як інститути соціалізації.

22. Поняття соціальної настанови. Дослідження настанови у теорії Узнадзе. Атитюд: поняття, структура, функції.

23. Поняття про спілкування в соціальній психології. Характеристика різних підходів до вивчення спілкування. Зв'язок спілкування і діяльності. Співвідношення понять „спілкування” і „комунікація”. Характеристика міжособистісного спілкування.

24. Види спілкування. Характерні особливості матеріального та духовного, міжособистісного та масового спілкування. Роль засобів масової інформації в процесі масового спілкування.

25. Спілкування як взаємодія (інтерактивна сторона спілкування). Сторони інтеракції: внутрішня (змістовна), зовнішня (формальна). Емоційне забарвлення інтеракції: кон'юнктивні, диз'юнктивні почуття. Різновиди взаємодії.

26. Спілкування як обмін інформацією. Спонукальна та констатуюча інформація. Аксіальна та ретинальна комунікація.

27. Засоби спілкування: вербальні та невербальні. Оптико-кінетична система знаків. Вираз обличчя, погляд.

28. Характеристика окремих невербальних засобів комунікації: паралінгвістична та екстралінгвістична система знань. Просторово-часова система знаків. Проксеміка. Хронотипи. Контакт „очі в очі”. Дотик.

29. Бар'єри спілкування. Процес перекодування думки у слово. Мовний „фільтр”. Обмеженість обсягу пам'яті. „Фільтр” довіри і недовіри. Фасцинація як засіб підвищення довіри.

30. Перцептивна сторона спілкування. Сприймання як взаєморозуміння людей. Егоцентризм.

31. Основні механізми взаєморозуміння: ідентифікація, емпатія, рефлексія. Форми емпатії: співпереживання, співчуття.

32. Явище „каузальної атрибуції”. Установка. Стереотипізація. Ефекти міжособистісного сприймання: ефект „ореолу”, „первинності”, „новизни”.

33. Способи впливу в процесі спілкування. Зараження як засіб групового впливу. Несвідома схильність індивіда до певних психічних станів як основа зараження.

34. Явище паніки. Основні стимули, що викликають паніку. Взаємозв'язок зараження, навіювання та паніки. Особливості поведінки особистості під час паніки. Причини паніки.

35. Навіювання (сугестія) як цілеспрямований, неаргументований вплив на основі некритичного сприймання інформації. Феномен констрсугестії. Наслідування як відтворення індивідом зовнішніх рис і взірців поведінки.

36. Мода як форма стандартизованої поведінки людей. Зв'язок моди зі смаками і звичаями. Роль моди у автоматизації та стандартизації поведінки.

37. Чутки як спосіб впливу в процесі спілкування. Інформаційна та експресивна характеристика чуток. Види чуток. Профілактика виникнення чуток.

38. Поняття про соціальну групу. Обґрунтування необхідності вивчення груп в соціальній психології. Значення групи для задоволення індивідуальних інтересів, потреб та цілей особистості. Головні ознаки групи. Роль прийнятих у групі норм та цінностей. Розвиток „ми-почуття”. Наявність групових атрибутів.

39. Класифікація груп. Різні підходи до класифікацій груп. Характеристика умовної (номінальної) групи як статистичної групи. Реальна група та основні її ознаки. Умови виникнення реальної групи.

40. Кількісні параметри груп. Поняття про малу та велику групу. Відмінності характеру спілкування у малій та великій групах. Умова перетворення великої групи у реальну. Види великих груп. Характеристика організованих та неорганізованих,

тимчасових та постійних груп. Середні групи, їх особливості. Роль малих та великих груп у процесі соціалізації особистості.

41. Найважливіші характеристики великих соціальних груп. Регулятори соціальної поведінки. Психічний склад як стійке утворення психології великих груп. Емоційна сфера як динамічне утворення. Співвідношення психічного складу групи та психічного складу особистості. Типи соціальних спільностей.

42. Масові спільності та їх характерні ознаки. Натовп як різновид масової спільності. Різновиди натовпу. Психологічні особливості поведінки натовпу. Роль неусвідомлених чинників у поведінці натовпу.

43. Етнопсихологія як наука про психологію етнічних груп. Психологічні особливості етнічних груп. Компактний та дисперсний стан існування етнічної групи. Параметри етнічної ідентифікації. Психологічний портрет нації. Феномен стереотипізації, етноцентризму. Основні чинники формування національного характеру. Поняття „базової”, „модальної” особистості. „Етнічна особа”. Ментальність.

44. Психологічні особливості українського національного характеру: інтровертованість, індивідуалізм, емоційність, недостатньо розвинена соціальна воля, екзекутивність.

45. Класифікація малих соціальних груп. Лабораторні - природні, формальні – неформальні, первинні – вторинні, закриті – відкриті, референтні – нереферентні групи

46. Постановка проблеми колективу в соціальній психології як специфічна риса вітчизняної соціальної психології. Стадії і рівні розвитку колективу. Значення ідей А.С.Макаренка для розробки соціально-психологічної теорії колективу.

47. Структура взаємовідносин у малій соціальній групі. Формальна структура групи. Головні потреби, що зумовлюють вступ особистості до неформальної групи: потреба в допомозі, потреба у захисті, потреба в інформації, потреба у тісному спілкуванні та симпатії.

48. Поняття про групову динаміку як сукупність групових процесів, що відображають етапи життєдіяльності групи. Групові процеси.

49. Механізми групової динаміки. Утворення малої групи. Моделі розвитку групи.

50. Групові норми і нормативна поведінка. Взаємозв'язок групових норм і соціального контролю за поведінкою індивіда. Соціальні санкції як засоби соціального контролю. Види санкцій.

51. Поняття конформізму. Форми конформізму: поступливість, схвалення. Соціальний конформізм. Зовнішня і внутрішня конформність. Дослідження М. Шеффера, С. Аша. Нонконформізм. Негативізм.

52. Поняття групової згуртованості. Міжособистісна атракція. Причини, що впливають на рівень симпатії. Згуртованість як результат мотивації групового членства. Згуртованість як ціннісно-орієнтаційна єдність.

53. Поняття про референтну групу. Функції референтних груп: нормативна і порівняльна. Роль референтної групи у формуванні самооцінки та оцінки свого статусу. Нереферентна та антиреферентна група.

54. Міжособистісна сумісність як взаємне прийняття партнерів по спілкуванню та спільній діяльності. Види сумісності. Групова сумісність. Спрацьованість групи.

55. Групові конфлікти. Причини конфліктів. Уявне та реальне розв'язання конфлікту. Головні способи розв'язання конфліктів: ухилення, згладжування, примус, компроміс, розв'язання проблеми.

56. Статус особистості як показник становища у групі. Авторитет та престиж особистості. Різновиди авторитету. Позиція особистості.

57. Лідерство і керівництво в малих групах. Визначення поняття „лідер” у соціальній психології. Особистісна теорія лідерства. Поняття харизматичного лідера. Ситуаційна теорія лідерства.

58. Стили лідерства і керівництва. Характеристика авторитарного, демократичного, ліберального (потурального) стилів.

59. Проблема прийняття групового рішення. Відмінності між індивідуальними та груповими рішеннями. Явище „зсування до ризику”. Теорія прагнення до успіху. Феномен „групової поляризації”. Етапи прийняття рішення.

60. Головні підходи до вивчення малих соціальних груп. Соціометричний напрямок. Групова динаміка. Психоаналітичний напрямок. Інтеракціоністський напрямок.

ОК «Психологія розвитку з практикумом»

1. Предмет психології розвитку з практикумом, основні завдання та категорії психології розвитку з практикумом.

2. Класифікація методів психології розвитку з практикумом та специфіка їх застосування при вивченні вікових аспектів розвитку психіки. Організаційні методи психології розвитку з практикумом (порівняльний, лонгітюдний, комплексний). Характеристика емпіричних методів психології розвитку з практикумом: спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, вивчення продуктів діяльності, експеримент, психодіагностичні методики.

3. Передумови виникнення психології розвитку з практикумом як самостійної науки: джерела вікової психології в античній філософії. Природничі основи розвитку психології розвитку з практикумом. Внесок вітчизняних та зарубіжних науковців у розвиток психолого-педагогічних ідей.

4. Основні поняття психології розвитку з практикумом: розвиток, становлення, формування, вік, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, вікова криза, сензитивний період.

5. Проблема взаємовідношення біологічного, соціального та фактору самоактивності у становленні особистості. Аналіз основних концепцій психічного розвитку. Поняття про рівень актуального та зону найближчого розвитку дитини. Сенситивні періоди в розвитку дитини.

6. Поняття про вік. Принципи і критерії вікової періодизації. Соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності та психічні новоутворення як критерії вікової періодизації. Основні класифікації вікових періодів: особливості й недоліки.

7. Особливості виникнення та перших проявів психічної активності у пренатальний період розвитку людини. «Пренатальне виховання» як нове поняття психолого-педагогічної науки.

8. Анатомо-фізіологічні та психологічні особливості фази новонародженості. Криза новонародженості: причини та симптоми.

9. Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення та провідна діяльність немовлячого періоду. Когнітивний розвиток немовляти. Виникнення прямоходіння, криза «одного року»: причини та симптоми.

10. Загальна психофізіологічна характеристика раннього дитячого віку. Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення та провідна діяльність у ранньому дитячому віці.

11. Когнітивний розвиток у ранньому дитячому віці: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, перші прояви уяви. Ранній дитячий вік як сензитивний щодо розвитку мовлення.

12. Криза «трьох років»: причини та симптоми. Проблема «народження особистості»: основні критерії.

13. Загальна психофізіологічна характеристика дошкільного віку. Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення та провідна діяльність у дошкільному віці. Формування та види гри у дитини-дошкільника. Особливості інших видів діяльності у дошкільному віці.

14. Когнітивний розвиток у дошкільному віці: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, уяви.

15. Особливості становлення регулятивної сфери психіки, спілкування та самосвідомості у дошкільному віці.

16. Проблема психологічної готовності дитини до школи: мотиваційної, інтелектуальної, емоційної, вольової, комунікативної.

17. Загальна характеристика психологічних змін, пов'язаних зі вступом дитини до школи. Проблема адаптації дитини до школи. Психологічні особливості першокласників-«шестирічок».

18. Основні психологічні новоутворення молодшого шкільного віку: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, саморефлексія. Психологічні засади педагогічного контролю над їх формуванням.

19. Когнітивний розвиток молодшого школяра: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, уяви. Психологічні особливості формування писемного мовлення у початкових класах школи.

20. Соціальна ситуація розвитку в молодшому шкільному віці. Народження соціального «Я» дитини та криза «семи років»: причини та симптоми. Спілкування та самосвідомість молодшого школяра.

21. Учбова діяльність як провідна в молодшому шкільному віці. Особливості інших видів діяльності молодшого школяра: ігрової, трудової, образотворчої.

22. Становлення регулятивної сфери психіки молодшого школяра: емоційно-почуттєвої сфери та вольової регуляції поведінки.

23. Молодший шкільний вік як сензитивний щодо формування моральної свідомості та самосвідомості особистості. Увага і самоконтроль у молодшому шкільному віці.

24. Загальна характеристика змін, пов'язаних із переходом дитини до підліткового віку. Статеве дозрівання як основний анатомо-фізіологічний чинник психічного розвитку у підлітковому віці.

25. Основні психологічні новоутворення підліткового періоду: почуття дорослості та Я-концепція. Форми переживання почуття дорослості підлітками.

26. Когнітивний розвиток підлітка: становлення сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті, мислення та мовлення, уяви. Підлітковий період як сензитивний щодо формування абстрактно-логічного, теоретичного мислення людини.

27. Криза «підліткового віку»: особливості її переживання та чинники пом'якшення.

28. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у підлітковому віці.

29. Специфіка міжособистісного спілкування підлітків. Проблема взаємовідносин статей у підлітковому віці.

30. Становлення регулятивної сфери психіки підлітків. Підлітковий вік як сензитивний щодо розвитку вольових властивостей особистості та її здатності до самоствердження.

31. Афект «неадекватності» у підлітковому віці: чинники та способи згладжування. Психолого-педагогічні засади профілактики та подолання асоціальних форм самоствердження у підлітків.

32. Загальна характеристика провідних напрямків і завдань психологічного розвитку в юнацькому віці.

33. Основні психологічні новоутворення, соціальна ситуація розвитку і провідна діяльність в юнацькому віці.

34. Психологічні аспекти професійного самовизначення старшокласників. Когнітивний розвиток старшокласника: основні лінії.

35. Становлення регулятивної сфери психіки, спілкування та самосвідомості в юнацькому віці.

36. Криза «сімнадцяти років» (юнацького віку): чинники та симптоми. Юнацький вік як сензитивний щодо становлення здібностей до самопізнання та формування почуття відповідальності.

37. Студентський вік: критерії виділення та основні психологічні особливості.

38. Загальна характеристика періоду ранньої дорослості. Ранній дорослий вік як «пік» фізичних і психічних здібностей людини.

39. Когнітивний розвиток у період ранньої дорослості: основні лінії.

40. Соціальна поведінка, спілкування та самосвідомість у ранньому дорослому віці. Психологічні аспекти проблеми створення сім'ї.

41. Становлення регулятивної сфери психіки в період ранньої дорослості.

42. Психологічна зрілість: зміст і структура. Криза «тридцяти років» («криза Христа»).

43. Загальна характеристика періоду середньої дорослості. Перші ознаки старіння: психологічні аспекти проблеми.

44. Когнітивний розвиток у період середньої дорослості: основні лінії. Соціальна поведінка, спілкування та самосвідомість людини середнього дорослого віку.

45. Особливості регулятивної сфери психіки в період середньої дорослості. Криза «середини життя»: чинники та симптоми.

46. Загальна характеристика періоду пізньої дорослості. Проблема «активної старості»: психологічні аспекти.

47. Когнітивний розвиток у період пізньої дорослості: основні лінії.
48. Соціальна поведінка, спілкування та самосвідомість людини пізнього дорослого віку.
49. Особливості регулятивної сфери психіки в період пізньої дорослості. Криза «реінтеграції».
50. Психологічні аспекти помирання людини.

ОК «Основи психодіагностики»

1. Психодіагностика як наука і сфера психологічної практики. Її взаємозв'язок з іншими галузями психології.
2. Передісторія психодіагностики. Формування психодіагностики як науки у ХІХ столітті. Френологія, фізіогноміка та графологія.
3. Розвиток психодіагностики у ХХ столітті.
4. Психологічний діагноз та його типи.
5. Основні етапи психодіагностичного процесу (збір даних, обробка та інтерпретація даних, прийняття рішення).
6. Візуальна психологічна діагностика.
7. Етичні аспекти психодіагностичного дослідження.
8. Класифікації психодіагностичних методів.
9. Об'єктивні методи психологічної діагностики: тести, питальники, шкальні техніки.
10. Діалогічні методи психологічної діагностики: психодіагностичні бесіди та інтерв'ю, діагностичні ігри, патопсихологічний експеримент.
11. Надійність психодіагностичних методик. Типи надійності та методи її визначення.
12. Валідність психодіагностичної методики та її типи.
13. Загальне поняття про інтелект та основні підходи до його розуміння.
14. Монофакторна концепція інтелекту Ч.Спірмена.
15. Мультифакторна концепція інтелекту Л.Терстоуна.
16. «Кубічна» модель інтелекту Дж.Гілфорда.
17. Двофакторна концепція інтелекту Р.Кеттелла.
18. Загальна характеристика тестів інтелекту. Типи завдань тестів інтелекту.
19. Шкала розумового розвитку Біне-Сімона та Стенфорд-Біне.
20. Шкали інтелекту Д.Векслера.
21. Тест структури інтелекту Р.Амтхауера.
22. Методика «Прогресивні матриці Равена».
23. Поняття «соціальний інтелект» та методики його визначення.
24. Загальне поняття про особистість як об'єкт психодіагностики. Диспозиційний підхід до визначення сутності особистості.
25. Концепція особистісних диспозицій Г.Оллпорта.
26. Факторна теорія рис особистості Р.Кеттела.
27. Концепція супер-рис особистості Г.Айзенка.
28. Модель «великої п'ятірки».
29. Загальна характеристика тестів особистості та особистісних питальників. Види завдань особистісних питальників.

30. Міннесотський багатоаспектний особистісний питальник (ММРІ).
31. Особистісні питальники Р.Б.Кеттелла.
32. Особистісні питальники Г.Ю.Айзенка.
33. Психодіагностика самосвідомості особистості.
34. Психодіагностика ціннісно-мотиваційної сфери особистості.
35. Психодіагностика регулятивної (емоційно-вольової) сфери особистості.
36. Психодіагностика соціально-психологічної сфери (міжособистісного спілкування) особистості.
37. Психодіагностика темпераменту і характерологічних особливостей особистості.
38. Проекція як психологічний феномен. Види проєкції.
39. Загальна характеристика проєктивного підходу в психодіагностиці. Класифікації проєктивних методик.
40. Метод «чорнильних цяток» Г.Роршаха.
41. Тематичний апперцептивний тест та його дитячий варіант.
42. Методика «Неіснуюча тварина».
43. Методика «Дім-дерево-людина».
44. Метод «Незакінчених речень».
45. Методика Рене Жіля.
46. Тест фрустраційних реакцій С.Розецвейга.
47. Методики визначення психологічної готовності дитини до школи (тест Керна-Йєрасика та ін.).
48. Особливості психодіагностування дітей раннього дитячого та дошкільного віку.
49. Особливості психодіагностування молодших школярів і підлітків.
50. Особливості психодіагностування осіб юнацького та дорослого віку.

Ситуаційно-аналітичні завдання

1. Учитель звернулася до практичного психолога зі скаргою на погану поведінку та складності у навчанні учня початкових класів. Які методики дозволять виявити причини зазначених складнощів? Аргументуйте вибір методик.

2. Із декількох претендентів треба обрати одного учня для участі в міській олімпіаді. У нього повинно бути добре розвинене мислення, емоційна стійкість у стресовій ситуації, бажання перемогти та інші якості. Які психодіагностичні методики можна використати для відбору майбутнього переможця і чому саме їх?

3. За рисунками 1 і 2 (кінетичний малюнок сім'ї) ухваліть психологічний діагноз, тобто коротко сформулюйте основний зміст відносин між членами кожної родини.

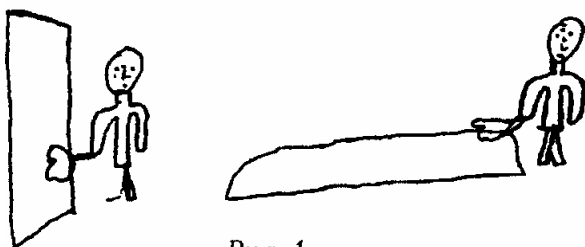

Рис. 1

Рис. 2

4. Мати звернулася до психолога зі скаргою на погані відносини зі своєю дитиною дошкільного віку. Які методики – для мами і для дитини – дозволять

виявити їх особистісні особливості і особливості їх взаємовідносин (для покращення відносин)? Чому саме ці методики?

5. У роботі спеціаліста з реклами необхідні добре розвинуті мислення, увага, сприймання, креативність, самостійність, відповідальність, активність, акуратність. Які методики можна використати для відбору на цю посаду і чому саме їх?

6. За результатами яких психодіагностичних методик і, відповідно, за яким діагнозом можна рекомендувати старшокласникам вибір професії психолога?

7. Учитель звернувся до дитячого психолога зі скаргою на погану поведінку і труднощі у навчанні дитини молодшого шкільного віку. Які методики дозволяють виявити причини такої поведінки дитини? Чому саме ці методики? Аргументуйте.

8. Тетяна в дитячому садку вважалася розумною дівчинкою. Батьки з гордістю показували всі її малюнки. Вона рано навчилася читати і писати. А в школі все стало не так. Не хвалять, часто роблять зауваження, вчитель незадоволений її успіхами. Назвіть можливі причини такого ставлення Тані до школи. За допомогою яких методик ці причини можуть знайти підтвердження.

9. На посаді секретаря необхідні гарна пам'ять, висока концентрація уваги, швидке переключення з одного виду діяльності на інший, активність, відповідальність, уміння встановлювати доброзичливий контакт з відвідувачами. Які методики можна використати в профвідборі на таку вакансію?

10. До психологічної консультації звернулася людина (чоловік або жінка), яка хоче знати причину того, що не може тривалий час затримуватись у стосунках і як наслідок не може створити родину. Які методики дозволять дати відповідь на запитання клієнта? Аргументуйте відповідь.

ОК «Основи психологічного консультування»

1. Психодинамічний напрямок в теорії та практиці психологічного консультування.
2. Поведінковий напрямок психологічного консультування.
3. Когнітивний напрямок у психологічному консультуванні.
4. Гуманістичний напрямок у психологічному консультуванні.

5. Поняття про психологічну допомогу. Основна психологічна проблематика людини у сучасному світі.
6. Становлення психологічної допомоги як соціального інституту та професії.
7. Джерела та сучасні тенденції у вітчизняній теорії і практиці психологічної допомоги.
8. Роль і місце консультанта у консультативному процесі.
9. Кваліфікаційні та найважливіші рольові функції психолога-консультанта.
10. Загальні вимоги до психологічного консультанта та до психолога-консультанта.
11. Спеціальні вимоги до психолога-консультанта в різних галузях психологічного консультування.
12. Професійна підготовка психолога-консультанта.
13. Організація роботи психологічної консультації.
14. Підготовка до проведення психологічного консультування.
15. Проведення психологічного консультування, його основні етапи та процедури.
16. Техніка психологічного консультування.
17. Загальні правила ведення психологічного консультування.
18. Разова консультація та її особливості.
19. Короткочасне консультування.
20. Середньотривале консультування.
21. Інтимно-особистісне консультування.
22. Сімейне консультування.
23. Психолого-педагогічне консультування.
24. Ділове консультування.
25. Поняття психологічного консультування.
26. Основні цілі та завдання консультування.
27. Принципи психологічного консультування.
28. Психологічне консультування та інші види психологічної допомоги.
29. Умови результативності психологічного консультування.
30. Причини недостатньої результативності психологічного консультування.
31. Класичний психоаналіз З.Фрейда.
32. Аналітична психологія К.Юнга.
33. Індивідуальна психологія А.Адлера
34. Гуманістичний психоаналіз Е.Фромма та неофрейдизм.
35. Теорія та практика консультативної та психотерапевтичної роботи К.Роджерса.
36. Трансперсональна психотерапія та концепція С.Грофа.
37. Загальна характеристика консультативного та психотерапевтичного процесів у когнітивному напрямку.
38. Психотехніка у раціонально-емотивній терапії.
39. Когнітивна психотерапія А.Бека.
40. Реальнісна терапія.
41. Екзистенційна психотерапія та консультування.

42. Раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А.Елліса.
43. Психологічні проблеми профконсультування.
44. Проблеми вибору професії, умов і місць роботи.
45. Консультації з проблем зміни місця роботи та зміни професії.
46. Формування професійних намірів.
47. Вікові особливості вибору професії.
48. Основні проблеми та поняття в практиці сімейного консультування.
49. Психологічна допомога самотнім людям щодо проблеми вибору партнера.
50. Взаємовідносини між подружжям на початковому етапі становлення сім'ї.
51. Особливості психологічної допомоги подружжю, що розлучається.
52. Проблема психологічної несумісності. Кризові ситуації в шлюбі.
53. Природа сімейних конфліктів та шляхи їх попередження.
54. Особливості психологічного консультування: дошкільний та шкільний вік.
55. Вирішення психологічних проблем підліткового віку.
56. Психологічне обстеження дітей в практиці консультування.
57. Проблема корекції психічного розвитку в дитячому віці.
58. Робота з батьками в процесі консультування.
59. Охарактеризувати конкретні прийоми, що використовує психолог-консультант для зняття психологічної напруги у клієнта.
60. Назвати позитивні і негативні моменти при першій зустрічі психолога-консультанта з клієнтом.

Ситуаційно-аналітичні завдання

1. Проаналізуйте скаргу батьків, висуньте гіпотези та запропонуйте оптимальні, на Вашу думку, рекомендації з вирішення ситуації. Яких рекомендацій потребують батьки?

Настя 3., 12 років. Звернулася мати дівчинки з проханням про корекцію поведінки й характеру дитини. Дівчинка зростала й розвивалася нормально, до школи пішла вчасно, вчиться добре. Матір непокоїть те, що дівчинка недостатньо спілкується з вітчимою, часом запальна, дратівлива. Мати розлучилася з батьком дівчинки 11 років тому, з того часу мати й дочка жили вдвох. Рік тому мати вийшла заміж. Вітчима намагається допомогти в хатніх справах, добре ставиться до дівчинки. Настя важко адаптується до нової сімейної ситуації. Самооцінка диференційована, дівчинка відзначає підвищену запальність, дратівливість протягом останнього року. Вона усвідомлює, що її ставлення до вітчима не зовсім виправдане, але коли вона чує якість його зауваження, в неї виникає нездоланне бажання відповісти грубістю. Дівчинка хотіла б дістати психологічну допомогу для нормалізації свого самопочуття.

2. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Визначте: 1) сформулюйте запит та скаргу клієнта, 2) оцініть психологічний клімат родини.

Мати протягнула психологу «Малюнок родини», виконаний її 15-річним сином. Малюнок показував: мати і син – спинами один до одного. Але незвичним було ще те, що папірець було склеєно з шматків. Мати, вибачившись, пояснила: «Після того, як син закінчив малювати, я його запитала, коли він в останній раз

тримав пиросос (на малюнку він з пирососом)». Він відповів: «Що, не подобається?», – і розірвав малюнок. Потім малюнок заклеїли»...

Додаткова інформація: родина розпалася після народження сина. Багато часу жили з бабусею та дідусем, які в основному і виконували ролі батьків. Нещодавно отримали квартиру (на двох). Спілкуватися матері з сином було дуже важко. Скаржитесь, що син її не слухає, грубіянить.

3. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Визначте: 1) які гіпотези відносно причин поведінки юнака можна побудувати, 2) що додатково необхідно з'ясувати перед тим, як робити висновок, 3) яким буде зміст консультації в залежності від того, яка гіпотеза у вас підтвердиться.

З деяких пір у 9-му «А» класі стало дуже важко працювати. Учень цього класу Ю. перестав підкорятися більшій частині вчителів і почав систематично зривати уроки. Вчився він і до цього не дуже старанно, хоча мав непогані здібності. Зараз він може демонстративно ходити по класу, лузати насіння, вмикати радіоприймача і тому подібне. Свої вибрики він частенько супроводжував кмітливостю і жартом. Одного разу після зауваження, яке йому зробила вчителька фізики, він став на підвіконня і заявив, якщо його вимоги не будуть виконані, він виплигне з вікна другого поверху. Деяким учням це було до вподоби. Учбовий процес у цьому класі був під загрозою. Звернулися за порадою до психолога.

4. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Висуньте гіпотези та сформулюйте завдання консультування.

Тимко, 13 років. Звернулася мама зі скаргою на недостатню активність сина, його відлюдкуватість, відмінність від більш активних і “ділових” ровесників. Сім'я повна. Хлопець ріс і розвивався нормально, до школи пішов своєчасно. З навчанням справляється, але віддає перевагу деяким вчителям. Від стосунків з учителем залежить інтерес до предмета. З однокласниками товаришує мало. Є один друг у дворі. Хлопчик погано переносить розлуки за домівкою, сім'єю, поїздки до оздоровчого табору тощо. При психологічному обстеженні виявленна незначна виснажуваність за гіпостенічним типом. Інших порушень психічних процесів не виявлено. Інтелект – у межах норми. Самооцінка адекватна, залежить від думки оточуючих. При описуванні картин ТАТ – дуже висока чутливість до емоцій, міжособистісних стосунків персонажів. Виражена прихильність до матері, старшої сестри. За методикою ПДО – високий рівень сенситивності, низька конформність, переважання фемінності над маскуліністю.

5. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Визначте причину порушень поведінки. Висуньте гіпотези та сформулюйте сформулюйте план консультативної роботи з батьками та самим підлітком.

Андрій, 15 років. Звернулася мати підлітка зі скаргою на зміни в поведінці сина. Він не виходить на вулицю на прогулянку (відвідує тільки школу), практично не спілкується з друзями, відпустив довге волосся, годинами дивиться на себе в дзеркало, розглядає старі фотографії. При патопсихологічному обстеженні підліток дещо тривожний, цікавиться його метою. Поволі встановлюється довірливий контакт. Працездатність, увага й пам'ять – у межах норми. При дослідженні мислення спостерігаються окремі випадки орієнтації на слабкі ознаки, доступні корегуванню. Інших викривлень мислення немає. При описуванні картин ТАТ виражена тривожність, проєкції ідей ставлення: «Вони дивляться на нього, стежать за ним, бачать, що в нього не все гаразд...». Самооцінка різко занижена за параметром «зовнішність». Підліток упевнений у тому, що в нього «здоровенні відстовбурчені вуха», намагається приховати цей недолік. Відчуває, що всі друзі та перехожі на вулиці звертають увагу на його вуха. При дослідженні за ПДО виявлено високий рівень сенситивно-шизоїдної акцентуації.

6. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Висуньте гіпотези та сформулюйте завдання консультування. Визначте: яке порушення контексту розуміння у сімейній комунікації.

Ніна Н., 25 років, заміжня. Чоловік – Олексій Н., 26 років. Одружені 5 років. З розповіді Ніни: «Він (Олексій) повернувся з роботи розлютований і, розмахуючи кулаками, розповів, що начальник при всіх сварив його, причому у хамській формі. Далі чоловік розповів мені, що цього разу він ще стримався, але за наступний не впевнений. Я сказала чоловікові, що я зробила би все таким чином: по-перше, нагадала начальнику, що він як начальник має право критикувати, але не має ніякого права ображати людей, а по-друге, спокійно би вийшла з кабінету. На мою думку, я все правильно пояснила, – саме так необхідно робити у цьому випадку. Я думала, що він подякує мені за пораду. Замість цього він розлютився, накричав на мене і вискочив, хлопнувши дверима».

7. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Висуньте гіпотези та сформулюйте завдання консультування. Визначте: 1) психологічний клімат у родині; 2) що може провокувати виникнення і загострення дитячих ревнощів у родині.

З розповіді матері: «Моя дочка, якій 7 років, ревнує мене до свого молодшого братика. Коли він був зовсім малий, це не надто було помітно, а зараз наші стосунки загострилися. Якщо їй зробити зауваження, то вона починає плакати: «Ти мене не любиш, любиш тільки Сашка». Я починаю себе ловити на тому, що лише візьму молодшого на руки, так і опускаю – раптом дочка знову приревнує. При ній стараюсь менш звертати увагу на сина. Але частіше чую: «Мамо, чому ти йому поклала більший шматок торту!», «Ти знову з ним граєш, а хто буде гратися зі мною». Як позбавитися дитячих ревнощів?».

8. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Висуньте гіпотези та сформулюйте завдання консультування. Визначте: 1) з чим можуть бути пов'язані проблеми матері, які глибокі психологічні утворення провокують виникнення подібних почуттів; 2) Як допомогти матері відновити душевну рівновагу.

«Довгий час, – розповідала змучена жінка, – я навіть собі не зізнавалася, що не люблю свого старшого сина. Повторюється ситуація, яка склалась колись у мене з моїми батьками. Я була старшою дитиною – дитиною, яку не любили. Дійшло до того, що у 12 років я навіть заявила батькам, що вони мене взяли у дитячому будинку. І зараз все повторюється в моїй родині. Я не люблю свого сина і намагаюсь це приховати, але він мене дратує все частіше, і я не можу нічого зробити. Це роздратування виникле ще до народження другої дитини, коли старшому було 5 років. Причому син до мене дуже добре ставиться, він і запитає про мої справи, і поспівчуває. Але навіть це мене дратує. Я буває на нього накричу, а чоловік, побачивши, що я переступаю межу дозволеного, мені дорікає: «Краще би ти нападала на мене замість нього». Що мені робити?»

9 Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; ідентифікуйте основну психологічну проблему, що витікає з її змісту; переформулюйте задачу у термінах понять психології. Обґрунтуйте ваш вибір.

Працівник відділу контролю якості хлібопекарського комбінату ігнорує вказівки начальника відділу, все робить по-своєму, не реагує на зауваження та розпорядження. Якою повинна бути реакція начальника відділу: а) застосувати стандартні адміністративні методи покарання, не витрачаючи часу на розмови; б) в інтересах справи намагатись переконати, наблизити до себе, налаштувати на сприятливий діловий контакт надалі, зробити його своїм безпосереднім заступником; в) насамперед спробувати вплинути на нього через авторитетних для нього колег; г) спочатку подумати про те, що залежить від вашої поведінки, чи не робите ви помилки, а вже потім з'ясувати, чому так агресивно налаштований підлеглий; д) Ваш варіант.

10 Яка форма влади притаманна керівникові у кожній з наведених нижче ситуацій. Який стиль управління оптимальний, на ваш погляд?

А. Головний інженер будівельної компанії володіє широкими знаннями у будівничій справі, має досвід роботи і кваліфікаційні навички, тому генеральний директор та його заступники при прийнятті рішень завжди консультуються з головним інженером.

Б. Начальник відділу постачання часто вважає свої завдання невідкладними та доручає їх підлеглим для термінового виконання, при чому, якщо ті відмовляються їх виконувати через об'єктивні причини (завантаженість власними обов'язками та завданнями), то начальник наголошує на тому, що підлегли можуть залишитися без премії та надбавок.

В. На підприємстві, яке займається виготовленням труб нещодавно набрано новий персонал для роботи на лінії з виготовлення поліетиленових труб, який ще не освоїв необхідних навичок для роботи, а тому працівники завжди без вагань виконують вказівки начальника та радяться з ним.

ОК «Основи психологічної корекції з практикумом»

1. Предмет, зміст і особливості психокорекції.
2. Мета і завдання психокорекції.
3. Принципи психокорекції.
4. Форми психокорекції. Умови надання переваги індивідуальній чи груповій формі психокорекційної роботи.
5. Основні етапи психокорекційної роботи.
6. Проблема етики в психокорекції. Значення особистості психолога.
7. Причини виникнення психологічних проблем і шляхи їх розв'язання в розумінні психоаналізу (вказати специфіку методів дитячого психоаналізу), індивідуальної психотерапії Адлера, гештальттерапії Перлза, біхевіоризму, когнітивного напрямку, гуманістичної психології.
8. Роль дисгармонії уявлень особистості про себе (співвідношення Я-реального, Я-ідеального, Я-соціального) у виникненні внутрішнього конфлікту. Зміст і корекція внутрішньоособистісного конфлікту в цих випадках.
9. Самооцінка та самоповага. Фактори, які впливають на їх становлення. Вплив самооцінки на ставлення людини до життя. Корекція самооцінки.
10. Механізми психологічного захисту в теорії психоаналізу, індивідуальній психотерапії А.Адлера, гуманістичній психології, їх різновиди та функції.
11. Провідні джерела психічної травматизації дітей та сутність внутрішнього конфлікту в розумінні вітчизняних психологів. Його поділ за змістом.
12. Схема розвитку неврозу за О.Захаровим. Роль і місце психолога у попередженні неврозу.
13. Психологічне обстеження як перший етап корекції.
14. Принципи побудови бесіди психолога з клієнтом. Способи слухання. Роль невербальних засобів спілкування.
15. Завдання, зміст і особливості організації корекції пізнавальної діяльності з особами різного віку.
16. Корекція розвитку уваги.
17. Корекція розвитку розумової діяльності.
18. Використання різних методів корекції з метою розв'язання внутрішнього конфлікту, поглиблення розуміння себе та інших людей.
19. Використання різних методів впливу з метою корекції самооцінки, підвищення почуття самоповаги, впевненості в собі.
20. Використання різних методів корекції з метою виправлення емоційних вад особистості, окремих рис характеру та поведінки.
21. Використання різних методів корекції з метою набуття навичок адекватної поведінки в різних життєвих ситуаціях.
22. Корекція розвитку пам'яті.
23. Сугестивні методи впливу. Навіювання та самонавіювання.
24. Можливості використання сугестивних методів з метою корекції в

різному віці.

25.Завдання та методи когнітивної психокорекції. Вікові та індивідуальні особливості проведення роз'яснювальної бесіди.

26.Використання методів психосинтезу для розв'язання різних завдань корекції.

27.Використання когнітивно-орієнтованих методів з метою корекції системи переконань, самооцінки, тривожності, страхів, невпевненості в собі.

28.Використання методів гештальттерапії з корекційною метою.

29.Ігрова терапія. Можливості використання ігрової терапії для розв'язання психологічних проблем дитини.

30.Психодрама. Використання методів психодрами з корекційною метою.

31.Використання методів поведінкової терапії з корекційною метою. Групи тренінгу умінь.

32.Зображувальна терапія. Можливості використання зображувальної діяльності з корекційною метою в індивідуальній та груповій роботі.

33.Музикотерапія. Використання музики з корекційною метою.

34.Використання методів тілесної терапії з корекційною метою.

35.Танцювальна терапія. Використання танцю, ритміки, психогімнастики з корекційною метою.

36.Завдання групової психокорекції. Механізми психокорекції особистості в процесі групової роботи. Види корекційних груп.

37.Принципи, етапи та особливості організації групового процесу з урахуванням віку та виду корекційної групи.

37.Використання різних методів корекції з метою розв'язання внутрішнього конфлікту, поглиблення розуміння себе та інших людей.

38.Використання різних методів впливу з метою корекції самооцінки, підвищення почуття самоповаги, впевненості в собі.

39.Використання різних методів корекції з метою виправлення емоційних вад особистості, окремих рис характеру та поведінки.

40.Використання різних методів корекції з метою набуття навичок адекватної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Ситуаційно-аналітичні завдання

1. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До психолога звернулася мама учня 3-го класу: «Ми з чоловіком розлучилися рік тому, але син через відсутність батька сильно переживає, вважає, що той його не любить і покинув. Я, в свою чергу, не певна, чи можу створювати сім'ю, оскільки не знаю, як до цього поставиться син. Допоможіть з'ясувати, чи не буде для сина черговою травмою, якщо в сім'ї з'явиться інший чоловік».

2. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму

роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До шкільного психолога звернулися батьки 9-річної дівчинки: «Ми занепокоєні поведінкою нашої доньки. Коли вона у школі, постійно бере на себе провину, невпевнена в собі, не прагне до перемоги, а радше прагне уникати невдач. Хоча вдома це зовсім інша дитина. Ми відчуваємо, що в школі вона почувається некомфортно, можливо, чогось або когось боїться. Ми намагалися її розпитати, у чому справа, але вона каже, що все нормально».

3. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До психолога дитячого садка звернулася вихователька старшої групи:

«В моїй групі є хлопчик 5-ти років. Він постійно дражниться з дітьми, не може спокійно пройти повз інших, щоби не зачепити, не вдарити. Останнім часом почав вживати ненормативну лексику. Я вже говорила з мамою, але вона сама розводить руками, каже, що нічого не може вдіяти. Допоможіть його дисциплінувати, інакше інші діти починають копіювати його форму поведінки».

4. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До психолога дитячого садка звернулася вихователька старшої групи:

«В моїй групі є надто активна дівчинка. Вона і секунди не може всидіти на місці, швидко втрачає інтерес до занять, нетерпляча, під час денного сну часто не спить і заважає спати іншим дітям».

5. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До психолога дитячого садка звернулася вихователька старшої групи:

«У моїй групі є хлопчик, який поводить себе доволі замкнено. Він постійно засмучений. Перших півтора місяця його перебування в дитячому садку він плакав. Зараз він любить гратися сам, легко ображається на інших, нікому не довіряє. На нього не можна розраховувати під час організації заходів».

6. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До шкільного психолога звернулася вчителька початкових класів: «Я помітила, що останнім часом діти чомусь швидко втомлюються. Часто-густо на третьому уроці вже відмовляються писати і читати. Можливо, це якось пов'язано з навантаженням на руки та очі?»

7. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

Семирічного першокласника Сергія на консультацію до психолога привела вчителька з проханням перевірити пам'ять учня, оскільки він нічого не пам'ятав: «Він не в стані запам'ятати, що задавали додому. Вдома хлопчик завжди каже батькам, що не пам'ятає, що задавали, і ті дізнаються про завдання від інших дітей. На уроці він каже, що не пам'ятає, що вчив вдома. Я з батьками розгублені. Може, з ним щось не так?»

8. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До психолога дитячого садка звернулися батьки 5-річного хлопчика:

«Сашко у нас якийсь надто покірний, ніби намагається всім догодити, часто при спілкуванні з іншими почувається винуватим. Це якось дивно для хлопчика. Ми очікували, що він буде відстоювати власні інтереси, не слухатися. А він не може протистояти навіть молодшим дітям, віддає їм іграшки, коли ті забирають, плаче. Як нам правильно виховувати сина, щоб він міг постояти за себе?»

9. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До шкільного психолога звернулися батьки 6-річного хлопчика: «Ви знаєте, у нього взагалі зник інтерес до школи. Ще на початку вересня він просто біг до школи, а вже кілька тижнів не хоче туди йти, вмовляє, щоб його залишили вдома. Ми говорили з класоводом, але вона не може пояснити ці разючі зміни у його ставленні до школи; каже, що таке іноді трапляється, але ніяких проблем у нього з нею та однокласниками нібито немає але ми відчуваємо, що причина саме в школі. Допоможіть зрозуміти, що сталося і що нам робити далі».

10. Ознайомтесь з описом психологічної ситуації; сформулюйте гіпотези виникнення проблеми і можливі шляхи її вирішення; визначте доцільну форму роботи з клієнтом; запропонуйте: 1) способи здійснення діагностичного блоку, 2) методики і техніки корекційної роботи, 3) критерії ефективності розвивально-корекційного впливу.

До психолога дитячого садка звернулися батьки 6-річної дівчинки: «Наша дитина не готова до шкільного навчання. Вона досі не вміє тримати в руках ручку, не вміє писати і малювати. Що нам робити?»».

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Результати атестаційного екзамену за ОПП Психологія розраховуються як сума відповідей на 2 питання екзаменаційного білету (по 35 балів) і за виконання ситуаційно-аналітичного завдання (30 балів). Максимальна загальна екзаменаційна оцінка – 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою, прийнятою в академії
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C	Добре	75-81
D	Задовільно	67-74
E	Задовільно	60-66
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59

Критерії оцінювання відповіді на питання

28-35 балів	Повне, логічне, аналітичне, розкриття сутності питання, що має доводити високий рівень теоретичної підготовки бакалавра.
25-27 балів	Розкриття головних аспектів сутності питання, дотримання наукової логіки, недостатня аналітичність відповіді, що має доводити достатньо високий рівень теоретичної підготовки бакалавра.
22-24 бали	Неповне розкриття окремих аспектів сутності питання, порушення наукової логіки, недостатня аналітичність відповіді, що має доводити достатній рівень теоретичної підготовки бакалавра.
19-21 балів	Неповне розкриття головних аспектів сутності питання, недотримання наукової логіки, недостатня аналітичність відповіді, що має доводити задовільний рівень теоретичної підготовки бакалавра.
15-18 балів	Неповне розкриття головних аспектів сутності питання, недотримання наукової логіки, відсутність аналітичності відповіді, що має доводити посередній рівень теоретичної підготовки бакалавра.

0-14 балів	Сутність питання не розкрито, що має доводити незадовільний рівень теоретичної підготовки бакалавра. Відповідь відсутня.
------------	---

Критерії оцінювання виконання ситуаційно-аналітичного завдання

26-30 балів	Дотримання усіх вимог завдання, обґрунтування, опис і пояснення способів застосування відповідних методів і технік у заданій ситуації, що має доводити високий рівень практичної підготовки бакалавра.
21-25 балів	Дотримання усіх вимог завдання, недостатнє обґрунтування, опис і пояснення способів застосування відповідних методів і технік у заданій ситуації, що має доводити достатньо високий рівень практичної підготовки бакалавра.
16-20 балів	Дотримання усіх вимог завдання, недостатнє обґрунтування, неповний опис і нечітке пояснення способів застосування відповідних методів і технік у заданій ситуації, що має доводити достатній рівень практичної підготовки бакалавра.
11-15 балів	Дотримання усіх вимог завдання, недостатнє обґрунтування, неповний опис і нечітке пояснення способів застосування відповідних методів і технік у заданій ситуації, що має доводити задовільний рівень практичної підготовки бакалавра
6-10 балів	Недотримання усіх вимог завдання, недостатнє обґрунтування, неповний опис і нечітке пояснення способів застосування відповідних методів і технік у заданій ситуації, що має доводити посередній рівень практичної підготовки бакалавра.
0-5 балів	Недотримання усіх вимог завдання, відсутнє обґрунтування, неповний опис і невірне пояснення способів застосування відповідних методів і технік у заданій ситуації, що має доводити незадовільний рівень практичної підготовки бакалавра. Відповідь відсутня.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Русова В. М. Психологічне консультування: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018.
2. Бондаренко О. Ф. Основи психології : підручник. Київ : Освіта України, 2009. 328 с.
3. Булах І. С. Консультативна психологія: навч. посіб. / І. С. Булах, І. М. Бушай, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін, Ю. А. Алексеева; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К., 2016. - 458 с.
4. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник для студентів ВНЗ. 3-є вид., випр. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.

5. Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія. К. : Знання, 2008. 275 с.
6. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посібник для студентів ВНЗ. 2-ге вид., стереотип. Київ : Академвидав, 2011. 463 с.
7. Джонсон В. Соціальна психологія : тренінг міжособистісного спілкування ; пер.з англ. В. Хомик. Київ : КМ Академія, 2003. 284 с.
8. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 112 с.
9. Зелінська Т. М., Михайлова І. В. Практикум із соціальної психології. К. : Каравела, 2012. 232 с. Ільїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія : теорія та практикум : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 352 с.
10. Копець Л. В. Психологія особистості: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 458 с.
11. Корольчук М. С., Осьодло В.І. Психодіагностика : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. М. С. Корольчука. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2004. 400 с.
12. Кутіщенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (Курс лекцій): навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 128 с.
13. Кузікова С. Б. Основи психокорекції : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 320 с.
14. Махній М. М., Скок М. А. Історія психологічної думки : навчальний посібник. Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2010. 256 с.
15. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Слово, 2009. 464 с.
16. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник для студентів ВНЗ. 2-е вид., випр. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 687 с.
17. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : посібник. К. : Академвидав, 2006. 448 с.
18. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 464 с.
19. Слюсаревський М. М. Соціальна психологія. Л. : Львівська політехніка, 2019. 352 с.
20. Слюсаревський М.М., Донченко О.А. Основи соціальної психології : навч. посібник / За ред. М.М.Слюсаревського. К. : Міленіум, 2008. 495 с.
21. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості: Навч. посібник. 2-е вид. – К.: Каравела, 2013. – 372 с.
22. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування і корекція: Навч. пос. / І.М. Цимбалюк. – К.: Професіонал, 2005.